

MARVAILLOU
GRACH-KOZ

GANT

G. MILIN

Atao Breizad kristen,
Diwar c'hoari 'gelen.

BREST

MOULLET GANT J. B. LEFOURNIER HENA

86 RU VRAZ 86

—
1867

MARVAILLOU
GRAC'H-KOZ

GANT

G. MILIN

Atao Breizad kristen
Diwar c'hoar'gelen.

BREST
MOULLET GANT J. B. LEFOURNIER HENA
86 RU VRAZ 86
—
1867

PROPRIÉTÉ DE L'AUTEUR.

ALI D'AL LENNER

Setu ama danevellou koz hag o tont a bell : pevar mil bloaz-hennag zo e oant o redeg, seiz mil leo euz a Vreiz-Izel ! Hon tadou kenta ho doa joa out-ho enn amzer ma 'z eent gand ho loened euz a eur menez d'e-gile e kreizik-kreiz bro ann Azia ; ar vamm ho lavare d'he merc'h, e korn ann oaled, epad ar goan ; hag ann tad d'he vap, enn disheol, enn han ; hag ar verc'h hag ar paotr, o veza deuet enn oad d'ho zro, a gemere ho bugale plijadur enn eur glevet ar pezh en doa divuzet tad ha mamm gwech-all.

Pa guitaaz ar re-ma bro ann Azia, evit dont da jomm enn Europa, hi a zigasaz d'ho heul *Marvailloù* ann tad-koz hag ar vamm-goz a gavent brao a-vihanik. Gand ann amzer, unan anezho, hag hen he hano Pil-pai, gand aoun ne d-azent da goll, a lekeaz hiniennou

dre skrid; goude-ze e oent troet e gregach gand Ezop, e latin gant Phaedr, e brezonek koz gant sant Kado, e gallek koz gand eunn itron a reer Mari a Vro-C'hall anezhi, e gallek nevez gand Iann Ar Feunteun, ar barz brudet, hag enn divez, enn hon amzer-ni, e brezoneg adarre, gant Rikou ha gand ann aotrou Goesbriand.

Ann daou-man a livirinn eür ger-bennag diwar benn ho labour, abarz dont da hini ann aotrou Milin.

Rikou oa mab eul labourer douar hag en doa c'hoant da ober eur beleg anezhan; ne gasaz ket a-vad c'hoant he dad da benn, hag o veza er skol he zeskadurez a jommaz fraost. Tammouigou latin ha koz-tammou gallek ne zeuaz ken gant-han d'ar ger, nemed eul levrik skritur-moull, hanter roget ha peur-uzet, a lennet er penn-araog anezhan ar c'homsiou-ma e latin : *Phaedri Fabula*, da lavaret eo : *Mojennou Phaedr*.

Ouz ar mojennou-ma en doa dudi; sellet a rea aliez ouz ar re anezho en doa troet e gallek, pa oa er skol; he levrik zo-ken a gase gant-han d'he bark, ha pa oa dilabour, hen tenne dioc'h he c'hodel, hag ez ea a gostez d'he lenn dindan eur wezen-bennag : ken a lekeaz enn he benn trei lod anezhan e brezoneg.

Ann neb a venn, hen-nez a c'hall, - f

eme ar re goz; diskouez a fellaz da Rikou e oa evid ober ar pezh a oa he c'hoant. Hag hen d'ezhi; hag enn eul

labourat e lavare grons da dud he vro : « Prenet am » euz e ker eur seurt bleud flour na gaver ket stank he » bar war ar meaz; ha gant-han e rinn eur seurt kouign, » setu ! n'en deuz tanveat biskoaz Iann gouer, m'hen » toue ! »

— Arabad oa toui, va den mad; ne oa ket ho kouign dioc'h ann dibab; bara-droug-ha-mad ne oa ken; evit ho pleud, evit-han da veza flour a-walc'h, kouezet ez oa ebarz enn toaz meur a c'hrouanennig a lekeaz va dent da skrija. —

* Ne dalve ked a-vad labour Rikou hini he batrom; pell a ze. Petra-bennag m'en doa troet *Mojennou Phaedr* hervez kiz he barrez, ne oant ket hervez kiz ann dud desket kaer; gand ar zonzj d'ho lakaat braoc'h, e varellaz anezho a dammou gallek dastumet e ker, traou ken divalo ha ken iskiz e brezonek ma 'z int evel koz-pensellion ruz pe c'hlaz griet oc'h eur zae wenn gand eur c'hemener mezo-dall. Ne oa ked kennebeud he zoare skriva hervez ar reiz, na zo-ken atao hevelep, o veza e skrive eur ger eur wech enn eunn doare-bennag, ha goude-ze enn eunn doare all.

Mar tisplijaz he vojennou d'ann dud studiet mad, Iann gouer a gavaz ivez da damall enn-ho. Re verr, re grenn, re grak e oant, war he veno. Ar pezh a oa mad e Rom, ne d-eo ket e Breiz; kan al labousik a zo berr,

m'oar vad, ne ket hirr kennebeud ar *Bater* : hogen ne ked eul labous eo ann den, ha *Marvaillou* n'int ket Pateriou.

Gant c'hoant da ober gwelloc'h evit Rikou, ann aotrou Goesbriand, euz a Gerzaoulaz, e leac'h kemeret ar barz latin da batrom, a gemeraz Iann ar Feunteun. — Eunn neiz eostik oa he vaner; bemnoz, bemdez e kanet eno; pa dave ann tad, e save mouez ar vugale, ha klevet a rann c'hoaz unan euz he verc'hed o kana ker flour :

Peger kaer ez eo Kerzaoulaz
Pa zeu ann noz da guzet,
Er gwez pa vez ann deliou glaz,
Pa vez skeduz ar stered!

Hogen ar brezoneg a gomzet e Kerzaoulaz, evit-han da veza, evel ma welit, bravoc'h eget hini ann dud-jentil kouezet dioc'h lost ar c'harr, ne oa ket ato dinamm a-grenn. Hen anzae a rea ann aotrou : « Lennerien,
» eme-z-han, ekent-skrid he vojennou, va brezonek-me
» ne d-eo ket brezonek neteat a-bep kemmeskadurez
» eo; komz a rann evel ma ra ann dud hep deskadurez.
» C'hoant am bize bet da lakaat ebarz va labour geriou
» gwir vrezoneg hep-ken, ha da deurel er meaz ar re
» c'hallek, pa oann evit kaout eur ger brezonek-bennag
» goest da zisplega mad ar pezh am boa em spered.

» Hogen ar *vent* hag ar *rim* a oa red d'in senti out-ho;
» ken a riz dre heg ar pezh n'am bize ket great dre gaer.
» Kement-se a gaviz kaled evel-kent; setu penaoz ez a
» hor brezonek ker da goll ! »

Hag enn eur hopa d'ar skrivagnourien iaouank :
» Taolit pled war gement-ma, eme-z-han, tud iaouank
» euz a Vreiz-Izel ! »

« Evid ar pezh a zell oc'h ann doare skriva, eme-z-han
» c'hoaz, great am euz evel ma kariz, o veza n'eo ket
» deuet c'hoaz a-benn da c'honit war ar re all ann hini
» gwella, me lavar hini ann aotrou Ar Gonidek. »

Tregont vloaz zo e komze evel-hen; a c'houdevez eo deuet da c'honit doare skriva Ar Gonidek, ha n'euz mui breman nemed ann dud koz pe heb reiz hag a skriv enn eunn doare dishenvel.

Na dudiuze eta e vize mojennou ann aotrou Goesbriand, ma vize bet gant-han mui a breder ! O veza ker brao c'hoaz da glevet enn doare ma'z int, na c'houek e vizent da lenn ! Plijout d'ann daoulagad ha d'ann diou-skouarn e razent war eunn dro.

Ann aotrou Milin n'en deuz ket great evel-d-han : enn eur anaout ann hent mad, n'en deuz ket kemeret ann hent fall; gwir eo en deuz bet da gelenner eur maill enn he vicher : ann aotrou Troude, ar c'horonal, hag hen desket he-unan gand Ar Gonidek, hor mestr d'e-omp holl, a hentchaz anezhan meur

a vloavez zo (1) : ober gwell a reaz ann aotrou Troude ; da eil enn he labouriou e kemeraz ann aotrou Milin , ha troet ho deuz war eunn dro e brezoneg al levr kaer latin *de Imitatione Christi*, a reer brema anezhan enn hor ies-ni, *Jezuz-Krist skouer ar gristenien*. Oc'h-penn-ze : o veza bet pedet gant bugale ann aotrou Ar Gonidek da lakaat moulla *Bibl Santel* ho zad, goulnnet en deuz ar c'honorol eunn taol skoaz digand ann aotrou Milin, ha setu sammet gant-ho ho daou pounerra beac'h a zammaz biskoaz den e Breiz.

Dougenn eur banerad bleun zo easoc'h, a dra zur, hag ann aotrou Milin a zoug skanv ha brao ar re en deuz kutuillet tu-ma, tu-hont e liorsou ar *Varvaillerien goz*, e liors Iann ar Feunteun, dreist ar re all. He-man he

(1) Ce que dit ici M. de la Villemarqué en termes bretons si exquis et si vrais, je tiens moi-même à honneur de le répéter hautement en français. Oui, dans l'étude de la langue bretonne, j'ai eu longtemps et j'ai encore pour conseiller, j'ose dire pour mentor M. le colonel A. Troude. D'élève de M. Le Gonidec, s'il a été proclamé maître, depuis longues années déjà, par des auteurs dont les écrits font autorité dans la Bretagne-Bretonnante et bien au-delà (M. de la Villemarqué et Brizeux), c'était lui rendre justice et reconnaître les titres dus à son mérite. Un autre titre non moins grand à mes yeux, titre que je ne puis oublier, c'est que devenu, moi aussi, élève de M. Troude et par lui initié aux principes qui sont la base du breton, je dois à ses bons conseils, à ses avis tout paternels et surtout à la part qu'il a bien voulu m'accorder dans ses travaux littéraires, l'honneur de pouvoir écrire en une langue généralement mieux parlée, je le crois, qu'elle n'est purement et correctement écrite.

G. MILIN.

vestr, evel ma oa hini Goesbriand, evel ma vezo patrom kement den a garo kemer skouer digand eur maill n'en deuz bet he bar ha ne gavo e nep leac'h.

Hogen, o wiska er c'hiz Breiz-Izel mojennou ar broiou all, ne ket hep-ken lakaat ann dud da c'hoarzin a fell d'ann aotrou Milin, war zigarez farsal ha marvaillad, e tistag kentelliou euz ar re wella. Great en deuz a-vad eunn dibab anezho, evel ma tere d'eur c'hristen mad a zen, d'eunn den fur, d'eur breizad gwirion.

Nep piou-bennag ho lenno a dommo he galon evid ann Aotrou Doue, evid ar wirionez, evid he vro, evit kement tra a zo mad, ha c'houek, ha deread, hag a rank da veza meulet.

Na joa ho divize bet out-ho mistri-skol ann amzer gwechall, na talvoudegez ho divize kavet enn-ho Sent koz a Vreiz a gelenne ker kaer bugale ar vro-ma !

N'eo ket 'ta, Aotrou sant Hervé ? Me gav d'in ho pize c'hoarzet enn eur welout moulet e penn unan euz ar mojennou-ma ho lavar fur :

Gwell eo deski mabik bihan

Eget dastum madou d'ezhan ; †

Na souezet e vizec'h bet gant danevel ann daou vourc'hiz ,

Unan a voa desket ha paour,

Ann eil azen ha d'ezhan aour.

Ha c'houi, Aotrou sant Kado benniget ? Pe stad ho

pize great anezho, c'houi lesbanvet AR FUR, evel ma oa Ezop enn he amzer? C'houi a c'houie ann tu, eme ann dud,

Da gaout aour e-touez al ludu?

Hag a besiouigou aour melen hag a besiouigou aour flamm, ho pize kavet enn-ho! Pebez trid e divize roet d'ho kalon mojen *ann diou Goulm!* pebez hillig d'ho spered lemm *ar C'hi hag ar Bleiz; al Logoden euz a gear hag al Logoden diwar ar meaz; ar Geïlenen hag ar Wenanen*, ha meur a varvaill all kel leun a furnez pe leunoc'h, troet ker brao e brezonek! Daoust ha n'en deuz ket ar mojenner sentet ouz-hoc'h, pa oac'h o lavaret petra a ranke Breiziz da gasaat ha petra da garout? Daoust ha na zeska da bep Breizad eo red trec'hi a-raog ann droug, heulia ar mad, beza, pa'z eo dleet, digabestr ha dishual; choum e peoc'h enn he di balan;

Kas er meaz euz he di

Boasiou fall ha nevezenti; ✓

labourat tenn da greski mad ann holl; ha petra c'hoaz? Kant tra all a dleer da ober: kemeret kentel a-wechou digandann anevaled a bevar droad, digand al laboused hag [al loenedigou euz ar re vumuta zo-ken, digand ar wenanen; — digand ar geïlenen ne lavaram ket, o veza ma labour evit-hi he-unan.

Grit eur zell, Aotrou sant Kado, diouz lein ann nenv,

ema oc'h ebarz, hag e welot hag hen a heuil pe na heuil ket hoc'h aliou, ho mab, ar barz, pe evit lavaret gwell, gwenanenik Breiz, a gomzann anezhi ama,

Hag a zistro d'he c'hest laouen,
Gant eur beac'h mel e deuz kavet
Dre ar prajou war gant boked;

o veza traou a-walc'h eunn tammik bleun, eul lom-mik gliz, d'he lakaat dreo ha da gana :

E Breiz-Izel, e Breiz hor bro
Ez euz koar ha mel tro-war-dro;.....
Mougomp ann drouk dre ober mad,
En em skignomp holl e pep prad
Da gutuill bleun ar re gaera,
D'ober al labour ar gwella.

Bennigit-hi, Aotrou sant Kado, me ho ped, ha grit na glevo morse gant den ar pez a lavaraz d'ar wenanen fur ar goz keïlenen :

Ato em' oud o labourat,
Hep na den d'id netra a vad!

KERMARKER.

VA BROIZ,

Evit lenn eaz ar Marvailhou-ma, n'ho pezo nemet lakaat evez :

1° E lavarer ar *g* dirak *e* ha dirak *i*, evel pa ve eunn *u* etre-z-ho :

Eur gear, *une ville*, evel pa ve : eur guear.

Egile, *l'autre*, evel pa ve : eguile ;

2° E lakaer al lizerenn *w*, evit ma c'hello pep-hini lavaret anezhi hervez giz he vro :

Ar Werc'hez, *la Vierge*, e giz Leon : ar Werc'hez ; e giz Kerne : ar Ouerc'hez ; e giz Treger : ar Oerc'hez ;

3° E lakaer atao *k* e leac'h *c* pe *q*. Ne deuz lizerenn e-bed hag a ve easoc'h evit *k* da lavaret ;

4° Pa weloc'h al lizerenn *s*, paket e-kreiz eur ger, e vezo red atao lavaret anezhi evel pa ve *ss* :

Evesaat, *faire attention*, evel pa ve evessaat.

DIFAZIIT

Ha lennit e marvailh *ann diou Goulm* (seitekved eneben), ann teir werz: c'houeac'hved, seisved hag eisved, evel m'ema int ama :

— « Ha diez oc'h ma'z it kuit ? E kever ar poaniou

» A zigas rann-galoun,

» Hini n'eo ken doaniuz ha ouela eur mignoun ! »

TAOLENN

DARN KENTA

Nerz eur marvailh.....	1
Ann daou vare'h.....	5
Ar bleiz hag ar c'hi.....	7
Ar bisac'h.....	10
Ar wennili hag al laboused bihan.....	13
Ann diou goulm.....	17
Ar big hag ar pintik.....	21
Ar vosen war al loened.....	23
Ar c'herc'hour hag ann den pinvidik.....	27
Al labourer douar hag he vugale.....	30
Ann dorgenn o c'henel.....	32
Ar razed kuzul gant-ho.....	34
Al louarn tamallet gant ar bleiz dirak ar marmouz.....	36
Ann den gouez hag ann tremeniad.....	37
Ar gwin mad hag ar gwin fall.....	39
Ar pesketer hag ar pesk bihan.....	40
Lagad ar mestr.....	42
Ar raz, ar goulm, ar vaot hag ann heizez.....	45
Ann alc'houeder hag ann alc'houedered bihan, marvailhou gant-ho diwar-benn mestr ar park.....	51
Ar vere'h.....	55
Sokrat, ar fur.....	59

TAOLENN.

XVI

Ann azen cur c'hroc'hen leon enn-dro d'ezhan.....	61
Ann den diazez hag ann diou intanvez.....	62
Ar maro hag ann den reuzeudik.....	65
Ar c'heunteaer hag ar maro.....	67
Ann den en deuz a-walc'h a vezo va ferc'hen.....	69

EIL DARN

Ar serfil hag ar c'hegit.....	71
Ann aer hag ann tamm dir.....	72
Ann den demezet fall.....	74
Penn ar marmouz.....	76
Ann tiek, ar marc'hadour, ann dijentil, ar prins.....	78
Ar bleiz hag ar bastorien derved.....	82
Ann Aotrou-Doue hag he vereur.....	86
Ar bleiz hag ar chaseer.....	95
Ar maro hag ann den koz toc'hor.....	100
Al leon, ar bleiz hag al louarn.....	103
Al labouz tizet gant eur bir.....	106
Ar giez-red hag he mignounez.....	107
Al labouz bihan hag ann den.....	109
Ar c'hi hag ar c'honikl.....	112
Ar wenanen hag ar geillenen.....	114
Ar raz eat da lean.....	116
Al loummik dour-mor.....	121
Petra dalv ann deskadurez.....	122
Al logoden euz a gear hag al logoden diwar ar meaz...	125
Ar bouc'hed hag ar gaoriged.....	130
Ann houad bihan hag ar giez.....	134
Al louarn e fi eur furlukin.....	138
Ar c'hrek veuzet.....	141
Peanoz dont da veza pinvidik.....	144

MARVAILLOU GRAC'H-KOZ

DARN KENTA

NERZ EUR MARVAILL

DA VARZ - MEUR BREIZ, ANN AOTROU KERMARKER

Enn eur gear ne hanvinn, zo pell dioc'h ar vro-man,
Eur gear a voa enn-hi leun a dud pennou skan,
Eur marvailler brudet, euz ar re wisieka,
O welet edo 'nn drouk a lamm o tirolla,
Hag e teuje a-benn da gas ar vro da goll,
A ieaz war leur gear evit prezeg d'ann holl.
Lavaret ra d'ar bobl digeri he spered,
Selaou ann aliou mad, ho heuilla hed-a-hed;
Komz a reaz evel dek, ha den n'her selaoue.

Neuze ar prezeger, gant eur vouez a voa kre,
 Hag e devoa lakeat krenvan er c'halounou,
 Evel a ra'r gurun, pa dregern enn envou,
 A groze 'zioc'h ann dud, enn eur iouhal out-ho :
 — « Ne d-oc'h ket diwar-wenn ho tud koz zo maro ;
 » Ar re-ze kalounek ne vezent divezad
 » Da herzel oc'h pep drouk, ha da ober pep mad ;
 » Maro int pell a zo, hag e-kreiz ho besiou,
 » Oc'h ho kwelet diskiant, poultren ho relegou,
 » Ho eskern o steki dindan-hoc'h a lavar ;
 » Ez oc'h tud digaloun, tud dall ha tud bouzar.
 » Evel eur reverzi, drouk ar bed o sevel
 » A ia enn ho kwazied, ho laka da vervel ;
 » Eur mergl milliget eo, eur c'hlenved disegar,
 » Savet da goutammi pep mad zo war ann douar ;
 » Genel a ra bosen ha kernez tro war dro ;
 » Oc'h he heul kasoni e pep leac'h, e peb bro,
 » A laka dre ar bed brezel ha lazerez.
 » Ama, abarz nemeur, e vo beac'h hag enkreuz :
 » Ha penaoz ne ve ket ? Peb drouk a zo meulet ;
 » Hirio ann den fallakr zo ar gwella deuet.
 » An nebeudik re vad, flastret gant ar re fall,
 » A rank mont da guzet evit en em zivall. »
 Kaer en doe ann den-ze krial a-boez he benn,
 Ann dud, heb ober van, eat ho skiant da donen,

'Zelle a gleiz, a zeou : nousped hini welaz
 O choum sounn ho fennou, 'vel peulioù eur c'har braz,
 Enn dro da vugale voa eno o c'hoari.
 Ar prezeger neuze, drouk enn-han a zevri,
 A lavaraz d'ezho : Pa'z oc'h holl deut ker baill,
 Me ia diwar va c'hraf da gounta eur marvail.

« Eunn dervez, eme-z-han, ann Aotrou Doue war droad
 » A voa eat da vale, gant ar c'hi hag ann houad.
 » En em gaout a rejont d'ar pardaez-noz, ho zri,
 » E kichen eur ster vraz a rankent da dreuzi.
 » Ann houad hag ar c'hi-man, hep choum pell da c'hedal,
 » Ia war ho fenn er ster, hag a neunv enn tu-all.... »
 Ar prezeger eno a zav krenn a choumaz.
 — « Hag ann Aotrou neuze, lavarit petra reaz ? [c'houi,
 » Eme'r boblen eur vouez.—« Drouk enn-han ouz-hoc'h,
 » Ez eaz kuit ac'hano, dioc'h ann houad hag ar c'hi,
 » Da zével ar gurun da goueza war ho penn,
 » War bennou tud hep skiant ; muioc'h ho deuz ezen.
 » Oc'h bugale aze e choumit da zellet,
 » Pa d'efac'h labourat, miret na vec'h kollet ;
 » Rak mont da goll a rit ha kollet e vezoc'h,
 » Stourm oc'h kement zo fall pa ne fell ket d'ehoc'h.
 » Digorit ho sperc, hataolit evez mad
 » Ez euz eur gwall-arne war-n-hoc'hoc'h horjellat. »

Ar bobl, war gement-man, a zihunaz raktal,
A gasas diout-han ar barrad amzer fall,
Dre glevet eur marvaill.

Dre varvaillou aliez,

*E teu da galz a dud mui a skiant, a furnez
Evit klevet prezeg, evit lenn levriou kaer.
Ar bed-man a zo koz, koz-koz a lavarer,
Ha koulskoude atao ann den ne ve sureat,
Anez gant marvaillou he gelenna er-vad.
Ar marvaillou a zo hevel oc'h madigou,
A zo koulz d'ar re goz ha d'ar vugaleigou.*

*Diwar ar marvaillou, marvaillou gwir ha kaer,
Evel ar re a zo e levriou Kermarker,
Tesker, enn eunn dervez, karet gwell Doue ha Breiz
'Vit na rear, e kant vloaz, e levriou all e-leiz.
Skoueriou hon tadou koz, tud vad ha kalounek,
Enn-ho a zo skrivet e gwersiou brezounek,
E gwersiou a laka pep telen da gana,
Pep kaloun da lammet hag ann env da drida.*

ANN DAOU VARC'H

*Na hejit ho skabel : rak mar d-eo huel eo kamm,
Mar d-eu da gosteza, ho pezo eur gwall-lamm.*

Daou Varc'h a iea enn hent : unan a gerc'h sammet.
Ann eil, o tougenn-soum arc'hant hollen ar Roue,
Bete boeden he lost enn-han lorc'h ha fouge,
Ne roje ket he veac'h evit netra er bed.

En em heja a ra, stampa he zivesker,

Ditirinat he ourouller (1),

P'en em gav war al leac'h skarzerien godellou,

(1) *Sonnette.* — Cette expression, onomotapée, usitée dans le haut Léon, n'est, que je sache, consignée dans aucun dictionnaire breton. Elle rappelle un cri des enfants du même pays : *ouroull, ouroull, pep hini d'he doull!* jouant à une sorte de jeu de crosse, *c'hoari toull ar wiz*. Un des joueurs est préposé à la garde de la truie, *ar wiz*, et va la promener au loin. En son absence, les autres enfants quittent leur demeure (*kear*), et viennent chez la truie s'amuser à qui mieux mieux. Celle-ci profite de ce moment pour arriver à l'improviste et s'emparer d'un des *kear* des joueurs tenus, à son approche et avant de rentrer chez eux, de mettre leurs crosses chez la truie, et, les tournant rapidement, de s'écrier : *ouroull, ouroull, pep hini d'he doull!* Si l'un des joueurs en retard trouve, en arrivant, sa place prise par la truie, il doit alors aller la promener et remplacer celui qui l'accompagnait précédemment. Le

Goullou gant-ho ho ialc'h, digor ho c'hrabanou
 Evit skrabat el leac'h ma'z euz.
 Eno, enn dro d'ar Marc'h, setu c'hoari ha freuz
 O tigeri 'vit ann arc'hant.
 Hor goazed vad ha dizamant,
 Evit sachha mouniz d'ho bek,
 A grog e moue al loen lorc'hek,
 A bleg d'ezhan he benn hag hen dalc'h krenn a za.
 He-man, o klask diwall he dra,
 Toullet, reuget kik ha kroc'hen,
 E kreiz ann hent war he leven,
 A hirvoud hag a huanad :
 — « Hou-man zo d'in eur galounad,
 » Gwelet, 'me z-han, hep poan ebed,
 » Ar Marc'h-se gant he gerc'h, ha me lazet, muntret. »
 — « Mignoun, em' egile, eunn dra eo zo anat,
 » *Beza enn eur garg huel e pep amzer n'eo mad.*
 » *Ma vijez bet atao e ti eur miliner,*
 » *E vijez, evel d-oun, brema iac'h ha seder. »*

mot *ouroull* me semble différent de *horet*, balle ou pierre qui sert au jeu de crosse. Ce jeu, comme beaucoup d'autres encore en usage dans nos campagnes armoricaines, paraît remonter à une haute antiquité et n'être pas sans quelque rapport avec l'emblème que les anciens Gaulois représentaient sur leurs monnaies : *une laie au pied d'un chêne.*

AR BLEIZ HAG AR C'HI

*Ober moan wadegen ha beva enn he roll,
 Zo gwell 'get morlarjez, ar c'houzoug er wakol.*

Eur Bleiz, deut he eskern er meaz euz he groc'hen,
 O veza ma veze ar c'has oc'h hen diarbenn,
 A gavaz, war he hent, eunn horden-gi nerzuz,
 Lard-toaz ha flour he ler, ki distaill gallouduz.
 Lammet gant he gilpenn,
 Hen taga, hen dispenn,
 Hen diskolp' a besiou,
 A voa micher Gwillou,
 Paneved, a-raok he zamma,
 Voa red out-han en em ganna.
 Hogeñ, ar C'hi voa paotr a vent
 Da ziwall he gik gant he zent.
 Neuze, izel he lost, Laouik ar Bleiz kivioul,
 Oc'h ki sant-rok a dosta sioul,
 Lavar d'ez-han, oc'h he veuli,
 Ez eo kuill, ma'z eo eunn dudi !

- « Autrou, eme ar C'hi, ha petra vir ouz-hoc'h
» Da zont lard evel d-oun, ha marteze lartoc'h?
» List ho koajou,
» O veva c'hiz a rit, gant nebeut freskajou,
» Ez oc'h ker reuzeidik hag eur pesk war ann treaz.
» Hep eur c'hrinsen, Eripin keaz,
» E rankit, enn ho stad, glaouri-du gant ann naoun;
» Rak, evel a c'houzoc'h, dre ne d-euz ra z-hoc'h aoun,
» Ne c'hellit kaout kofad, na begad 'vit netra :
» A daoliou skilf, pep tamm a rankit diframma ;
» Deut d'am heul hag e vevot mad,
» Ac'hanoc'h e vezo great stad. »

Ar Bleiz a c'houlennaz : — « Petra zo da ober ? »

- « Nemeur a dra : pa deuo tud, gant-ho bisier,
» Ha re baour o vale,
» Grouignal, harzal, kregi ; choum enn noz war vale ;
» Ober ho fistoulik d'ho mestr, da dud ho ti,
» Setu eno ho kefridi.
» Mar he grit mad, e c'hellot kaout
» Kant tra : pastellou kik, bevin-*ejenn* ha maout,
» Kement d'ho koan evel d'ho lein,
» Hag ouc'h-penn meur a zourn d'ober flourik d'ho
Ar Bleiz, oc'h her c'hlevet, zo braz he levenez ; [kein. »
C'hoarzin-ouela a ra gant teneuredigez.
P'edout ho daou o vont, ar Bleiz hep tamm diskred,

A wel gouzoug ar C'hi dislevet, dirusket.

- « Petra 'nn dra-ze, me z-han ? » — « Netra ! eur
[gignaden,
» Dioc'h ar c'HOLIER am stag enn deiz oc'h va chaden. »
— « Ho stag, eme ar Bleiz, neuze 'ta ne d-it ket
» Ama, a-hont, el leac'h m'ho peuz c'hoant da vonet ? »
— « Nann da ! N'euz forz ! » — « N'euz forz ! Euz hoc'h
[holl brejou mad
» Me ne fell din taken, gwell gan-en mont d'ar c'head. »
Hag ar Bleiz enn he dro, ha da skara mibin.
Abaoue red ato. —

Mad a ra, a gav din.

*Rak beza er frankiz, digabestr ha dishual,
Chaokat kaol pe banez, evel eur penn-chatal,
Zo gwell eget dibri killeien dioc'h ar ber,
Ha beza pennasket etre peder voger.*

AR BISAC'H

*Gwelet a reomp eunn drecan e lagad hon nesa,
Ha ne welomp ann treust hon dall peur-liesa.*

Tad-Iou eunn deiz a lavaraz :

- « Kemend zo beo-buez, ker koulz bihan ha braz,
- » A c'hell dont dira z-oun,
- » Hep krena na kaout aoun ;
- » Hag enn-han he-unan mar kav den 'bed abek,
- » E c'hell lavaret d'in, heb beza tamm mezek :
- » Da bep hini, dioc'h he c'houlenn,
- » Evit her parea, me roi eul louzaouenn.
- » Marmouz, c'houi da genta, gwelit al loened-se,
- » Lavarit d'in distag, abek am beuz da ze,
- » Hag ho kened a zo ker kaer ha gened all ? »
- « Em gened, 'me'r Marmouz, ne deuz tra da damall! »
- « Neuze oc'h laouen enn ho stad ? »
- « Perak ne venn-me ket! N'em beuz-me pevar droad
- » A zo koulz ha re pep chatal ?

- » Ann Ourz a-vad n'eo kevatal ;
- » N'en deuz a-veac'h ann tres kenta,
- » Ha, mar kred ac'hanoun, ne d-ai d'en em beinta. »
- Ann Ourz, galvet goude, leac'h klemm, 'vel a gredet,
- A voa, var he veno, he zoare klok-meurbed.
- Tro a glask war ann Olifant ;
- Ha kaout, diwar he benn, da damall ne voa koant
- A-raok, adre, e giz ebed ;
- « Hag, eme z-han, bez' e ve red,
- » Da ober mad,
- » Trouc'ha diwar bep skouarn d'ezhan eur grenn-
- » Evit staga oc'h bek he lost ; [bennad
- » He bevar droad zo pevar bost ;
- » E-berr : e voa re bez-fetiz
- » Pounner, piltosek, gourt, iskiz. »
- Ann Olifant, d'he dro, hag hen fur koulskoude,
- 'Vel ar re all gomzaz ive.
- « Kredi a rea, a lavaraz,
- » Voa ar Mor-Varc'h eunn tamm re vraz. »
- Hag Itrounik ar Verienen
- A gave, dioc'h he ment, re vistrik ar Fubuen.
- Goude m'ho doe al loened
- Ann eil egile tamallet,
- Tad-Iou ho c'hasaz enn ho zro,
- E-c'hiz ma voant, laouen d'ho bro,

Gant pep a visac'h war ho skoaz,
 A zo, bete vrema, abaoe choumet c'hoaz.
 Dre ma toale evez oc'h ar re ziskianta,
 Welaz, enn ho zouez, ann dud er penn-kenta.
 Abek en doa, m'hen tou ! rak holl, gwitibunan,
 Choumomp braz ha bihan,
 Hevel oc'h kaouenned, enn noz a wel gwella,
 Da zellet a-vichez, ha da zispourbella
 Oc'h faziou hon nesa, oc'h techou ar re all.
 Ne welomp ket hor re ; enn hor c'hever omp dall,
 Dall-poch evel gozed ; rak siouaz ! mar karfemp,
 Hep turia doun hor park, grisiou fall a gafemp ;
 Louzaouen ann Tad-Iou a ve red d'hor parea.

*Ar C'hrouer galloudek a c'hwie petra rea
 War he skoaz da bep den pa daolaz eur bisac'h ;
 Er c'hodel zo adre, he wall-dechou da veac'h,
 Hag er c'hodel a-raok, holl faziou he hentez
 Da zerc'hel anezhan war he ziou-lez kompez.*

AR WENNILI HAG AL LABOUSED BIHAN

*Ann hini ia da heul he benn,
 A rikl a-bred, gouez oc'h torgenn.*

Eur wennili enn he zroiou
 A voa deut da veza desket.
 Neb a vale dre ar broiou,

Ne dle ankounac'hat ann traou en deuz gwelet.
 Dioc'h ma veze 'nn amzer, al labouz tremeniad
 A c'hwie pell a-raok pe goulz vije barrad,
 Hag epad ma veze tro-war-dro o viri,
 E kase ar c'helou a-bell d'ar vordeidi.
 Er mare m'ac'h hader ar c'hanab er mesiou,
 E welaz eunn tiek o c'holei ervennou.

- « Ann dra-man ne blij din, labousigou mignoun !
 » Gant va zruez ouz-hoc'h eo doaniet va c'haloun.
 » Evid-oun, eme-z-hi, me c'hwezo mont a-bell,
 » Pe, enn eur c'horn-bennag, choum hep tal da vervel,
 » Ha ne welit-hu ket ann dourn-ze d-eu, a ia ?
 » Eunn deiz, eunn deiz da zont, siouaz ! tostet a ra,

- » Ar greun a had aze a ziwano, gresko,
 » Ma na daolit evez, d'ar bern holl ho kaso.
 » Gant-ho vo great stignou
 » D'ho paka 'zruillajou,
 » Lasou-rikl d'ho mouga,
 » E berr : kant ha kant tra,
 » A vo, war ann diskarr,
 » Ho toan hag ho klac'har,
 » A vezo, marteze, kiriek euz ho maro.
 » Tec'hit eta affo
 » Dioc'h ar gaoued, ar ber !
 » Gwella c'houfac'h d'ober,
 » Mar fell d'hoc'h va c'hredi,
 » Eme ar wennili,
 » Eo dibri 'nn had kanab. »
 Anez-hi rejont goab ;
 Nemet re a beadra
 Er parkeier ne voa.
 Deut glaz ar ganabek,
 Ar wennili wisiek
 Lavaraz a-nevez
 D'al laboused dizent, penn-skanv ha dievez :
 — « Tennit 'ta breunen ha breunen,
 » Ar pez a zav war pep greunen,
 » Pe ez efoc'h hep mar da goll,

- » Hep na choumo unan a gement ma'z oc'h holl. »
 — « Kanerez fall ha koz trabel,
 » A lavarchont a vouez huel ;
 » Rei rez d'omp eur vicher gempen ;
 » Red ve kaout kant ha kant den,
 » 'Vit dibaba kanab ar vro. »
 O welet ar c'hanab o sevel tro-war-dro,
 Ar wennili laraz : — « Ne d-a ket mad ar stal,
 » Kreski buan a ra ar greun fall.
 » Hogen, oc'h va c'hlevet, pa na rit van e-bed,
 » Pa welot e vezo ann edou gounezet,
 » Pa welot enn ho farkeier,
 » Ann dieien vak, dibreder,
 » O c'hober (1), e pep leac'h, brezel d'al laboused
 » Gant stignou, krouk-lasou, zo e-kuz antellet
 » Evit paka ann evnigou,

(1) Le vrai radical du verbe *ober* étant *gober* du dialecte de Vannes (d'où le mot *gobr* de notre pays, gages, salaire, prix d'un travail fait), on ne peut, par aucune raison grammaticale, séparer l'aspiration du verbe et écrire *oc'h ober*, non plus que *oc'h allout*, *oc'h ouzout*, mais *o c'hober*, *o c'hallout*, *o c'houzout*, ces trois verbes étant soumis à la même règle. — En sanscrit, l'initiale de *gober* est un *K*, rac. *Kar*, *Kr*, ind. 1. p. s. *Karômi*, je fais. V. Bopp, alph. sanscrit, p. 25.

- » Na nijit mui a biglammou,
- » Choumit enn ho neisiou, pe it d'al leac'hiou pell.
- » Ma ve, diana, kre hoc'h eskel
- » Da vont evel ar gioc'h, ar c'hrak-houad, ar c'haran,
- » Dreist ar gwelec'h, ar mor ledan,
- » D'ar broiou n'int anavezet.
- » Evel a reont, pa n'hellit ket,
- » Ar gelenn a roann d'hoc'h, brema e berr gomzou,
- » Eo en em zastum sioul e toullou 'r mogeriou. »

Dal ma tavas, al laboused,
 Skuiz-maro holl oc'h he c'hlevet,
 En em lakaz da fistilla,
 Evel gwechall tud kear Droja,
 Pa deue Kasandr d'ho alia.
 Gant-ho, gant ar re-man, siouaz !
 Hevelep tro a c'hoarvezaz.
 N'ousped labouz a voe paket,
 Lod kaouedet, lod all krouget.

*Ncmet hor c'helenn-ni, kelenn mad ne deuz ken ;
 Ne gredomp e ve drouk, ken a vez war hor penn.*

ANN DIOU GOULM

D'AM EONTR KOZ J.-P. M.... BELEG

- Diou goulm en em gare gant eur wir garantez.
 Unan anezho eunn dervez,
 Enouet en he c'hear, a lakeaz enn he fenn,
 Eur pennik skanv-meurbed, mont da foeta broiou.
- « Petra a fell d'e-hoc'h, eme d'ezhi e-ben?
 - 6 » Ha diez oc'h ma'z it kuit ? E kever ar poaniou
 - 8 » Hini n'eo ken doaniuz ha ouela eur mignoun!
 - 7 » A zigas rann-galoun,
 - » Va breur paour, me ho ped, n'ankounac'hait biken
 - » Ema 'nn nec'h, ann enkreuz atao war ziarbenn
 - » Ar re a vez enn hent ! Deut enn-hoc'h hoc'h-unan !
 - » Ann amzer n'eo ket kaer, gortozit eur pennad !
 - » Petra ar mall ho peuz ? Bremaik eur gazek-koad
 - » War eul labouz bennag skrijus a c'halve poan.

« Gant aoun n'ho pe-c'houi drouk, drouk a c'hell c'hoar-
[vezout,

» N'em bo mui d'am maga nemet daelou, hirvoud.

» Hiviziken me ne welinn

» Nemet lasou ha sparfelled ;

» Pa vezo glao, e lavarinn :

» Ha va breur paour, pelec'h eo et ?

» Hag hen en deuz ezomm a netra bed brema ?

» Ha debret eo he bred, hag er goudor ema ? »

Ann tammik prezeg-ma, displeget gant furnez,

A voe tost da staga, a-zispill oc'h ann drez,

Pennad ar goulm skanv-benn, hag anez m'oa edro,

Anez ma e doa c'hoant mont da welet ar vro,

Ne vije ket eat euz ar gear.

Neuze e lavaraz : — « Va c'hoar,

» Na ouelit ket, me ho ped !

» Eunn tri dervez hep-ken

» A vezo d'in a-walc'h da aveli va fenn ;

» Distrei rinn hep dale, ha neuze hed-a-hed

» C'houi a glevo gan-en kement vo c'hoarvezet.

» Ann displeg a vo kaer ; nep ne wel nemeur dra,

» N'en deuz nemeur ive da lavaret da zen.

» O klevet va zroiou, c'houi a drido laouen ;

» Ne vezo ket a-vad, ne vezo 'vit netra,

» Rak, eme-ve d'hoc'h-hu, setu a c'hoarvezaz,

» P'edounn el leac'h-ma-leac'h ; eno c'houi hoc'h-unan,
» C'houi gavo d'hoc'h beza, c'houi gan-en ken unvan ! »

Evel-se e komzaz.

Ann eil dioc'h egile,

Breur ha c'hoar gimiaz : hi ho daou a ouele.

Setu ar goulm o vont digor he diouaskel,

Hag eur valkenn (1), zu-pod rak-enep o sevel.

Rankout voe d'al labouz klask bod oc'h eur wezen,

He-unan er vro-ze, out-hi dibaot delien.

Ar goulm hanter strobet, pa voe eat ann arne,

Eunn darsien riou gant-hi, a c'hournij ac'hane.

Sec'ha ra, dre ma c'hell, ar glebor zo out-hi.

O welet enn eur park, eur goulm all o tibri,

Ann tremeniad war iun ha digor he galoun

A ia di da welet ; epad ma torr he naoun,

Ez eo paket war rikl enn eunn toullad lasou,

Stignet etouez ann ed : ne voa kre ar stignou ;

Rak o skrabat peb eil, o c'hoari endra c'hell,

Gant he vek, gand he dreid ha gant he ziuaskel

E teu, hep re a boan, a-benn d'em zilusia.

Eat er meaz ac'hano, neuze voe ar gwasa :

(1) *Malkenn*, s. f. pl. ou — nuage sombre. Ce mot, quoique breton et d'un usage fréquent, n'est dans aucun dictionnaire. Une foule d'autres expressions bretonnes sont dans le même cas, et les signaler toutes serait impossible.

Koulm baour, gwelet e voe gant eur gup krabanek
O sacha war he lerc'h, evel eul laer tec'het,

Eur pennad reun torret.

Ar gup a ia d'ezhi, digor ha lemm he vek,
Pa gouez war-n-han, d'he dro, evel eur mean pounner,
Euz a greiz ann envou, eur pez labouz, eunn er.
Epad m'edo 'nn daou-man oc'h enn em gribinat,
Ar goulm ha kuit e-biou. Diwar-nij e tisken
E liorz eunn tiik-soul voa eno e kichen,

O kredi evit mad

Voa er weach-man diout-hi distag he gwall stropad,
Pa deu eur c'hoz tamm paotr, d'ezhan pemp pe
[c'houeac'h vloaz,

(D'ann oad-ze eur bugel ne c'hoar pe zroug ra c'hoaz)

Da zinkla eeun out-hi eur mean gant he valtamm.
Koueza ra gwall dizet : ac'hano kamm-chilgamm,
Enn eur ziouskella, leun-c'hoad, al labouz keaz !
Dizounet dioc'h mont, kuit d'he gouldri a zistroaz.

Brema'ma gant he c'hoar : diez e ve lavaret
Pegen euruz ho daou int oc'h en em garet.

*Tud, c'houi holl enn em gar, Breiziz euz a bep bro,
En em garit bepred, na vezit ket edro !
E liorz ar bed poaniuz, boked ar garantez
A vez, seul-vui eo koz, kaeroc'h kaera bemdez.*

*En em harpit noz-deiz ann eil hag egile,
Ha ne skuizot enn hent, kaer ho pezo bale ;
Na d-it ket euz ho pro, na d-it pell da gantreal,
Gant aoun na ve anken enn hent oc'h ho kedal.
Evid-oun-me a gar va zud, va iez, va bro
Ha kement zo enn-hi : reier, bruk ha dero,
Me zo gwelloc'h gan-en gwelet ann heol e Breiz,
Klevet trouz ar mor down o kroza hed ann deiz,
Beza paour, reuzeudik ken a rankinn mervel,
Eget beza euruz enn eur vro all a-bell,
Ma ve red d'in eno moug ar garantez
A zo krog em c'haloun, evel tan eur fournez.*

AR BIG HAG AR PINTIK

Eur big a voa enn eur gaoued ;
Gant-hi voe lakeat eur pintik.
He-man, laouen ha sederik,
A gane bemdez kaer meurbed.

He glevet a voa eunn dudi;
 Ar big a-vad, o ragachat,
 A dorre pennou tud ann ti.
 Ne baoueze ket da chaogat
 Ha da lavaret : « Boed d'in, boed !
 Boed da Vargod enn he c'haoued ! »
 Hag anez kaout da gorfata
 Bek Margod a voa ar franca.
 Ar pintik keaz, laouen bepred,
 A gan hep goulenn tra ebed;
 Hag o klevet ker brao dudi,
 Ann holl a rea he veulendi,
 O lavaret : Eur c'haner eo !
 Gant meuleudiou ne choumer beo.
 Aliez siouaz ! ar pintik paour
 Ne gave tamm na berad dour,
 He zaou bodik goullou atao
 Eunn deiz e voe kavet maro,
 Maro gant naoun, enn eur gana.

*Setu ann amzer zo brema !
 Nep piou-bennag a c'hoar goulenn
 Enn eur derri d'ann dud ho fenn,
 Nep zo kasauz, a deu, a ia
 Pep eil da glemm ha da ouela,*

*En devezo gwalc'h he galoun
 Enor, madou dioc'h m'eo mac'houm;
 Ha mar d-eo gwe leven he gein
 E pako c'hoaz silzik d'he lein.
 Evit ar re a zo tud vad,
 Tud kalounek da labourat,
 Tud hag a dalv e vent meulet
 Ha mui c'hoas e vent gopreet,
 Ar re-ze paour, paour a vevo,
 Ha, paour, gant ann naoun a varvo
 Ma ne skrampont, evel aered.
 Skrampet, neb a garo skrampet !*

AR VOSEN WAR AL LOENED

Eur c'hlenved didruez hag a skign dre 'r bed holl
 Ar spount hag ar maro, pa deu d'en em ziroll,
 Klenved eaz da baka, taolet euz an envou,
 Da skarza piz ann douar euz he holl dorfejou,

Ar vosen he hano, a stlape enn ifern
 Loened a vagadou kaset gant-hi d'ar bern.
 Ne zialanent holl, holl a-vad e voant skoet,
 Heb dibri nag efa e choument evel mantret,
 Al leon, koulz hag ar bleiz, e kichenik ann oan,
 Al louarn tost d'ar iar heb ober mik na man.
 Ann durzunel zo-ken, kollet he c'harantez,
 Ne ziskoueze d'he far nep laouenidigez.
 Evit klask eul louzou a enep ar c'hlenved,
 Al leon, enn he ali, lavaraz d'al loened :

— « Me gred, va mignonned, e vezimp stropet holl
 » Evit hor pec'hejou; pep rumm a iel da goll,
 » Ma ne deuomp a-benn da zével oc'h ar grouk
 » Ann torfedour brasa, penn-abek euz ann drouk.
 » Evel-se marteze torro nerz ar c'hlenved,
 » Hag unan o vervel, d'ar re all teui iec'hed.
 » Er skridou e welomp, pa c'hoarvez gwall-euriou,
 » E klasker evel-se out-ho pep seurt louzou.
 » Kavet eo hon hini, n'hor beuz nemet gwelet
 » Piou ac'hanomp brema en deuz gwas a pec'het.
 » N'en em veulomp eta, hep damant diskouezomp
 » Plegou kuz hor c'haloun hag e pe stad em' omp.
 » Evidoun-me, lountrek, me am beuz dispennet,
 » Hep n'ho doa great drouk d'in, eunn taol braz a zenved,
 » Hag a-wechou, zo-ken, em beuz ive debret

» Ar pastor derved.

» Mar d-eo red e varvinn, 'velato e kredann
 » E tle enn em damall evel-d-oun peb-unan,
 » Rak evit beza leal, hen-nez a die mervel
 » En deuz war he goustianz brasa pec'hed marvel. »
 — « Aotrou, eme 'l louarn, re vraz eo ho morc'hed,
 » C'houi a zo kalz re yad; n'ho pezet poan spered;
 » Rak, m'her goulenn ama, piou zo 'vit lakaat
 » E ve d'hoc'h-hu pec'hed dibri meur benn dauvad?
 » Kredi a rann zo-ken e voe d'ezho enor
 » Kaout enn ho kof, aotrou, dre ho kouzoug digor.
 » Hag evit ar pastor, e c'heller lavaret
 » E tlie, dre 'nn hent-se, mont da glask he zenved.
 » Ha perak ve truez oc'h eur wenn dud ker kriz,
 » N'ho deuz evit hor ren ken stur 'met ho diviz? »
 Setu lavar al louarn, hag ann holl d'he veuli.
 Goude aotronez vraz, krinet gant-ho ho fri,
 A deuz, pep eil tro, dioc'h ma voa hurr ho dent
 Da ziskarga ho gor : holl, eme z-ho, voant sent :
 Ann tigred, ar bleizi, bete 'r c'hoz chas bihan
 A dlle d'ar Baradoz mont diwar hanter-vann.
 Ann azen, deut he dro, a lavar evel-hen : [dremen,
 — « Ne deuz pell, sonj am beuz, eur weach, en eur
 » Dre eur prad glaz a voa, me gav d'in, d'eur manac'h,
 » Ann naoun, ar ieod flour ha, m'hen diskuill hep nac'h,

» Dre ali Paol-gornek o sital em fenn zod,
 » E peurjounn er prad-ze ledander va zeod.
 » Me n'edounn ket em zra evit lavaret gwir. »
 Dioc'h-tu e voe ar vlej war al loen blevek-hirr.
 Eur bleiz, den a studi, a ziskouezaz displek
 E voa deut ar c'hlenved diwar ar skouarnek,
 Hag e tliet, 'mez-han, sevel hed he live
 Al loen-ze divalo, rouignek fall, diskroc'hen.
 Laerez tra he nesa, ne voa gwasoc'h torfed!
 Nemet dre ar maro ne vije ket gwalc'het;
 Eur vez voa he welet! D'ar bed holl evit skouer
 Voa red e vije roet. Lazet voe ar c'houer.

Ar marvail-ma d'ann holl ziskouez

Daou dra : ne choumfe ket gant kalz a dud ho buez,

Ma ve krouget ann holl laeroun ;

Lakeat neb a garo he zourn war he galoun!

Ann eil dra a ziskouez : e vez lakeat ann den

Aliez enn ti-barn du pe uenn

Dioc'h ann arc'hant a vez o soun enn he c'hodel,

Dioc'h ma vez hirr he zent, huel ha kre he gernel.

AR C'HEREOUR HAG ANN DEN PINVIDIK

Eur c'here a gane hep paouez hed ann deiz,
 Eunn dudi he welet,
 Eunn dudi he glevet !

Bommou a zistage, euruz voa evel seiz.
 He amezek a-vad d'ez-han, arc'hant eleiz,
 Ne gane ket nemeur ha ne gouske berad ;

Pinvidik perfoun voa.

He-man, da c'houlou deiz, pa zerre he lagad
 Gweachouigou da vorena,

A veze dihunet gant kripin o kana.

Neuze e lavare : perak ne werzer ket

Ar c'houket,

Evel ar bara hag ar gwin,

Evel ar c'haol hag ann irvin ?

Gervel a ra ar c'hereour

Hag out-han e c'houlou :

-- « Asa! lavarit d-in, Gregor, dioc'h ho labour

» Petra c'hounezit-hu pep bloaz ? » —

— « Pep bloaz ? E feiz a-vad, aotrou, n'ounn ket boaz
 » Da niveri 'vel-se, rak ne ket ann doare
 » Ma'z a ar stal gan-en.
 » 'Tre pep deiz euz distag ; ann eil denn d'egile,
 » A-walc'h eo, enn distro, digas pep bloaz d'ar gear. »
 — « Mad ! mad ! lavarit d'in, tost da vad er c'hiz-ze,
 » Pe c'hobr ho peuz bemdez a-raok ma par al loar ? »
 — « Gweach kalz ha gweach nebeud ; ar pez zo a ra
 » (Hag anez hor gounid ne ve ket re zister) [gaou,
 » Ann dra-ze, ar gwasa, eo war dri deiz vez daou,
 » E ranker beza vak : e gweliou 'z a 'nn amzer.
 » Ann eil vez gwaz euz egile,
 » Eme 'r c'here,
 » Ha bemdez ann aotrou person
 » Zigor d'eur zant-bennag dor ann env enu he bron. »
 Ar mondian o c'hoarzin lavar d'ar c'hereour :
 — « Hirio me a fell d'in ne vec'h ket mui ker paour,
 » Setu aze kant skoed !
 » Gorroit-ho er-vad m'ho c'havoc'h, pa vo red. »
 Paotr ar skleuk gav d'ez-han gwelet ann holl arc'hant
 A voa bet, e peb oad, dastumet kant war gant.
 Distrei a ra d'ar gear da guzet buan ha doun
 Enn he gav he gregign zo krog enn he galoun.
 Brema grik ! Ar c'here zo eat he gan e-biou,
 Abaoe m'eo perc'hen da dad ann holl boaniou.

Nec'h hag enkrez enn he gerc'hen,
 Ar c'housket, nijet euz he di
 N'en doe mui ken kefridi
 Nemet spia ha diskredi
 War gisier hag amezeien.
 Enn deiz, enn noz edo war c'hed
 Na vije laeret he gant skoed.
 Skuiz maro, ar c'here ia da di 'r pinvidik
 A voa enn he wele gourvezet, kousket mik.
 — « Delit, eme z-han, ho kant skoed ;
 » Ne dalont eur reunen nag eur berad kousket. »

*En em laza rear evit dastum danvez :
 Pa vezont dastumet, gant-ho vez mui a-boan
 Eget na vez hep d-ho a labour hag a zoan.
 Labouromp ha kanomp, ne ket hiri ar vuez !*

AL LABOURER DOUAR HAG HE VUGALE

D'AM DAOU VREUR TIEK, J. HAG I. M....

*Labourit ha lakit ho poan,
Founn eo ann traou da bep-unan.*

Eunn tiek pinvidik-mor voa o vont da vervel.

Lakaat ra gervel

He vugale d'he gaout. Eno d'ezho hep-ken

E lavar evel-hen :

• Arabad, eme-z-han, arabad gwerza 'nn douar

• Hor heuz bet digant hon tadou,

• Rak den, evel d-oun-me, ne c'hoar

• Ez euz dindan ar pengennou

• Eur c'huz a zo leun a arc'hant.

• Ne c'houzounn e pe leac'h, klaskit mar ho peuz

• D'he gaout e teuoc'h a-benn, [c'hoant ;

• Gant ma klaskoc'h er-vad.

• Goude ann east hag ann drevad,

• Distroit ho parkeier, e-kreiz hag enn daou benn :

• Fochit, palit, toullit, na list ket eur c'horn tro

• Hep gwelet dindan petra zo. »

Pa voe maro ann tad, ar vugale, dioc'h-tu,

Euz a zouarou fall a reaz douarou stu.

Kement e lab-ourchont noz-deiz ho farkeier,

M'ho devoe, a-benn bloaz, ed ouspenn ann hanter

Mui eget n'ho doa kent.

E leac'h arc'hant kuzet, e kavchont kalz mein-skent

A stlapjont ac'hano. Ho zad, 'raok ma varvaz,

D'ezho a lavaras :

Voa al labour eur c'huz-arc'hant.

Ho zad a voa eunn den a skiant.

Gouzout a rea ervad ne c'hell neb a labour

Na mervel gant ann naoun, na morse beza paour.

Al labour roet gant Doue da gastiz d'ar pec'hed,

Ouspenn ma vag ann den, zigas d'ezhan iec'hed,

Nerz da herzel bemdez oc'h poan ha gwall amzer,

Berroc'h ha didorroc'h atao d'al labourer

Evit d'ann didalvez. — Labourat zo pedi —

Skuiiz goude ho tervez, goude palat, medi ;

Goude c'houezi, kaout riou evit gounid bara

D'ho tad, d'ho mamm, d'ho kreg, — da re all ne reont
 A-raok mont da gousket, o vont enn ho kuele, [tra,
 Da Zoue lavarit, tiek, euz a greiz hoc'h ene :
 — « M'am beuz pec'het, Aotrou, war ann douar digoret
 » Dioc'h va zal, dog ann deiz, dour-c'houez zo diveret.
 » Evit va holl faziou, kemerit va c'houezen ! »
 Neuze, ho labour kaer, war askel ho peden,
 A nijo skanv d'ann env, dre ma'z eo kalounek,
 Da gasut ann hini zo mignoun ha tad ann tiek.
 Labourat zo pidi. — Evit peur lavaret :
 « Ne c'hell bezã euruz, ann den ne labour ket. »

ANN DORGENN O C'HENEL

Eunn dra ne voe klevet biskoaz,
 E poan vugel eunn dorgenn vraz
 Ioue ker spountuz ma krene
 Ann douar dek leo ac'hane.

War gement-se ann holl a lavare enn dro
 E vije diwar-n-hi brasa kear voa er vro.
 Petra c'hanaz? Ne gredfe den :
 Eul logoden.

Setu eur marvaill a zo gaou
 E kever ar pezh a lavar,
 Gwir eo a-vad e kalz a draou
 A c'hoarvez brema war ann douar.

Mar selaoufet ann dud, 'vel diaoulou ann ifern,
 Gant-ho eunn trouz spountuz, iou, kurun ha tregern,
 Ve lavaret 'z afe ar bed gant-ho d'ar bern,
 Ha pa dal em int war he gern,
 Hevel oc'h eur c'hrubuill merien
 O c'houezi, o termat evit loc'h eur blousen.

AR RAZED KUZUL GANT-HO

Eur c'haz paotr-mad, goaz ha ne voa tano,
 Krign-migourn he hano,
 A zidoulle ker brao ar razed a bep korn,
 Na welet anez-ho nag hini kamm na born,
 Kement en d-oa lakeat d'ober er baill ho lamm.
 Ann nebeud a voa c'hoaz, evit tizout ho zamm,
 Ne gredent mont er meaz,
 Gant aoun na vijent gwaz.
 Gant-ho edo ar brud voa deut d'ho c'has d'ar bern,
 E kroc'hen Krign-migourn, diaoul brasa 'nn ifern.
 Eunn noz m'edo he-man o c'hoari he daoliou
 Gant kisier all ar vro, paotred ar ribouliou,
 Endra edo gant-ho 'r zabad,
 Ar vozadik razed, dastumet a vagad,
 A zigoraz kuzul war-benn voa da ober.
 — « Staga eunn ourouller
 » Oc'h gouzoug Krign-migourn, a gredann, ne ve fall,
 » Eme 'r c'hosa 'nez-ho, ha pa deui d'hor gedal,

» E vo klevet o tont hag ez aimp da guzet.
 » Ha gwelloc'h tra a zo? » — « Gwelloc'h, eme 'r razed,
 » N'euz ali all e-bed; neuze vemp dibreder;
 » Gwasa a zo siouaz! eo staga 'nn ourouller. »
 Unan a lavaraz : — « 'Vid-oun-me ne d'ann ket,
 » Tra! n'ounn ket ken diod-ze! » — « Va lost ne vo paket,
 » Eme 'nn all anez-ho, o vont di war va lerc'h,
 » Rak n'em beuz ket a c'hoant da c'hounid c'hoas va
 [c'herc'h. »

Ker brao en em dennjont ar re-man, ar re-ze,
 Er meaz euz ar wask-ze,
 Ma'z ejont enn ho zro heb ober tra e-bed.

*Evel ar razed-man, tud e-leiz zo er bed
 Brudet er c'huzuliou, evel ar re wella :
 Azeza a garont er gador huela ;
 Ha pa vez red d'exho kas ho ero da benn,
 E rikl ho lost adre er meaz euz ann dachen.*

AL LOUARN TAMALLET GANT AR BLEIZ

DIRAK AR MARMOUZ

Eur bleiz a lavare voa bet laeret he dra.
 Eul louarn, he amezek, ne voa louarn 'vit netra,
 'Vit al laeronsi-ze, pe voa gaou pe n'oa (1) ket,
 A-zirak ar marmouz gant-han a voe galvet.

Goude m'oe dispaket ar stal

Ha digoret mad ar gabal,

Eno neuze ann diou gevren

Enn em beillaz peb eil ker koulz ha breutaerien.
 Dioc'h klevet ar marmouz ne voe gwelet biskoaz
 Eur guden 'vel hou-man, kuden fuillet ker gwaz.

(1) Le verbe *avoir* n'existe pas en breton; il est rendu, en cette langue, par la seconde forme impersonnelle (*me am beuz*) de *beza*, verbe reduplicatif, à l'origine, dans beaucoup de ses temps et marquant à la fois action et état, prouvé, clairement par *o veza*, pour *étant* et *ayant*; par *bet*, pour *été* et *eu*. — Pour cette raison, si j'écris *n'oa* pour *ne voa*, *m'oe* pour *ma voe*, ou d'autres formes altérées en usage, c'est uniquement par licence poétique.

Diwar dal ar barner ann dour a zivere,
 O klask gouzout ann tu d'ann eil ha d'egile.
 P'ho devoe enn em gutuillet,
 Rebechet, iouet, rendaelet
 Ha beb eil en em damallet,

Ar marmouz, o welet penaos edo 'r c'hoari,
 A lavaraz d'ezho, drouk enn-han a zevri :
 — « Brema, va mignouned, me c'hoar mad ho toareou,
 » Hag ho taou e paeoc'h ar gwir hag ar mizou.
 » Rak te, bleiz, en em glemm hep na d-oud bet laeret,
 » Hag ar pez a c'houlenn, te louarn, peuz kemeret. »

*Ar barner lavare c'heller, a-dreuz, a-hed,
 Barn daou zen zo fallakr, hep fazia tamm ebed.*

ANN DEN GOUEZ HAG ANN TREMENIAD

Gourvezet a zindan eur roc'h
 Eunn den gouez, a-bell dioc'h ama,
 Hag he vugale dizoroc'h
 A voa o vont da verenna

Eno e-dont war ar glasder
 Hen, he c'hrek hag he re vihan;
 N'ho doa taol e-bed na tousier,
 Naoun a-vad en doa peb-unan.

Glaod a rea : d'en em zisklavi,
 Eunn den o vont a ia d'ho c'haout.
 Pedet voe gant-ho da zibri,
 Petra-bennag n'oa fest ar maout.

Ann ostiz n'en doe ket ar boan
 Da eil-bedi ann tremeniad :
 He-man, a-raok, gant he alan
 C'houez da domma e viziad.

Evel-kent, adarre e c'houez
 Abars kas ann tamm enn he stal.
 — « Ha perak, eme ann den gouez,
 » E rit, va mignoun, kemend-all? — »
 — « Da domma va dourn e c'houezann,
 » Ha da iena va boed goude. »
 — « It, eme 'nn ostiz, it ac'han,
 » It enn hoc'h hent buan da vale! »

Ra viro bepred va doueou
 Na vec'h tost d'in, na noz na deiz!

*Er meaz, ar re a zo ho genou
 Tamm a zeou ha ien a gleiz!*

AR GWIN MAD HAG AR GWIN FALL

Enn eur pod pri, louz da welet,
 E voa gwin koz, gwin ar gwella.
 Tamm dismeganz ne vije bet
 Ha pa vije lakeat war daol ar roue brasa;
 Tanveet e voe divezad.
Dioc'h he welet na varnit tra!
 Sklear he lagad, enn eur weren
 Gwin all, gant neuz da veza mad,
 A voe lipet dioc'h-tu : pep hini a c'houlenn
 Anez-han da efa;
 Ober ann dro a ra.
 Pa ne voe mui diveraden,
 Ann holl a lavaraz ne dalveze netra.

*Evel gwin en eur pod, er c'horf ema 'nn ene :
 Evit barn mad pep tra n'euz nemet Doue ann Ee.
 Dirak he zaoulagad,
 Evel dour er weren,
 Ema ann drouk, ar mad,
 E-kreiz kaloun ann den.*

AR PESKETER HAG AR PESK BIHAN

Peskik bihan a vezo braz,
 Digant Doue m'en deuz ar c'hraz
 Da veva eur pennadik c'hoas.
 Da c'hortoz 'vad, pa'z eo paket
 D'he daol enn dour me ne d-ann ket,
 Rak em higen-me adarre
 Ne ket lavaret e krogfe.

Eul lizennik, c'hoaz tamm lizen,
 Voe paket gant eur pesketer
 War aot eur ster.
 — « Kresk a zo, eme z-han, pa wel ar beskeden :
 » Setu ann tamm kenta euz eunn tamm frigousen.
 » Gra, bihanik, diwar ar zeac'h
 » Eul lammik krenn, eul lamm em zac'h. »
 Neuze 'r peskik a lavaraz
 Enn he iez, gwella ma c'hellaz :
 — « Ha petra reoc'h-hu ac'hanoun ?
 » Lost, penn hag all ker bihan ounn,
 » Ne c'helloc'h gan-en-me stanka
 » Toull ho kildant ar bihana.
 » Gortozit ma vezinn lizen,
 » Va faka c'hoaz rai hoc'h higen,
 » Hag eur c'hofek-bennag neuze am freno ker;
 » E leac'h e vo red d'hoc'h ober kant tro d'ar ster,
 » Evit kaout kant all euz va ment
 » Da ober eur pladad, pladad drein evel-kent ! »
 — « Pladad drein, mad ! 'me 'r pesketer,
 » Peskik, va mignounik, c'houi hag ho prezeger
 » A ielo er billik, kaer ho peuz lavaret,
 » E-verr da noz e vioc'h fritet. »
*Del unan ! zo gwelloc'h eget daou as pezo :
 Ar c'henta a zo d'il ; ann eil, peur e vezo ?*

LAGAD AR MESTR

LAGAD A DALV DEN

Lagad ar mestr a lard ar marc'h
Hag a laka ed barr ann arc'h. (Prov. br.)

Eur c'haro gwall-gaset er c'hoad,
 Evit tec'het 'raok ar maro
 Enn eur vereuri a voa eat,
 Dall gant he spount. — Paour keaz karo !
 Ann ankou a zo oc'h da gas
 D'al leac'h m'eo d'id mervel, siouaz ! —
 En em guzet a ra enn eur c'hraou ejenned.
 Gant ar re-man voe kelennet
 Da vont da glask eul leac'h gwelloc'h.
 — « Va breudeur, eme z-han, list ac'hanoun gan-hoc'h
 » Ha na lavarit ket da zen ;
 » Me ziskouezo d'hoc'h eur braden

» Zo enn-hi peuri ar gwella ;
 » Ne deuz he far war dro ama,
 « N'ho pezo ket a geuz. » — Neuze ann ejenned
 A lavaraz : — « Choumit, ne viot ket diskuillet. »
 Mont a ra enn eur c'horn, tenna ra he alan.
 Digas a rear d'ar c'hraou glasder da bep-unan,
 Evel a reat bemdez.
 Ar mevel, ar vatez
 A deu, a ia, a ra kant tro
 Hep gwelet biskoaz ar c'haro ;
 Ha war ho lerc'h, ar mevel braz
 Mui eget ar re all korn skalfek ne welaz.
 Neuze d'ann ejenned ar c'haro anaoudek
 Lavar bennoz-Doue kalounek.
 — « Nemed-hoc'h, eme z-han, ne deuz mad em c'hever.
 » Epad m'ounn gwall-gaset, m'eo d'in fall ann amzer.
 » E-verr, pa vezo eat ann dud d'ar parkeier,
 » Me a denno ac'han gan-en va disvesker. »
 E touez ann ejenned a c'haoge sioul ho zamm,
 Neuze, eunn ejenn-kamm
 Lavaraz evel-hen :
 — « Mad ar stal betek-hen,
 » Siouaz ! ar gwsa zo
 » Eo al lagadek braz : n'en deuz ket great he dro ;
 » 'Vid oud em beuz aoun na deufe.

- » Va mignoun paour, bete neuze
» Arabad eo e vez dinec'h ! »

War gement-man ar mestr a voe gwelet er c'hraou.

— « Ha petra, eme z-han, ama ne deuz kalz traou !

- » Ar rastel zo goullou, ar gouzer ne d-eo sec'h,
» It d'ar zanaill hag e dillo,
» Roit d'al loened foenn ha kolo.

- » N'euz aked anezho, kaer a zo lavaret :
» Setu gwiad kinid ! ha diez ve ho lamet ?

- » Gorroit ar gwakoliou,
» Ar stern hag ar sparlou. »

O sellet oc'h pep tra, e wel penn ar c'haro
E touez ar pennou all. Paour keaz ! great eo da dro.
Anavezet brema, pep-hini gant he forc'h :
Ar mestr, ar mevellou a sko a nerz ho c'horf

War al loen reuzeudik
A rankaz mervel mik,
Kaer voé d'ezhan ouela.

*E kever ann dra-ma,
Ve kalz da lavaret d'ar pennou tiegez :
Sellet piz ha teurel evez
A dalv kement ha labourat;
Ha muioc'h a-wechou, evit lavaret mad.*

- « Ozac'h, da ziveza, te dle mont da gousket,
» Ha gwelet mad a-raok ha da zor zo prennet. »
*Gwell e wel lagad ar perc'hen,
Eget kant lagad ann estren.*

AR RAZ, AR GOULM, AR VAOT, ANN HEIZEZ

D'ANN AOTROU GUICHON DE GRANDPONT,

PENN - MERER PORZ BREST

Gwechall ar raz, ar goulm, ar vaot hag ann heizez
Ho fevar 'vel unan, veve gant karantez.
Dudiuз voa ho buez : nemet-ho ne voa ken
O choum enn eunn distro ne anaveze den.
Siouaz ! dindan ann heol ne deuz bro 'bed kuzet
Na vez, eunn deiz pe zeiz, gant mab ann den kavet.

It el leac'h ma karoc'h, 'kreiz ar frostou douna,
 Du-ze, 'weled ar mor, dreist ar c'hoabr huela,
 Ne viot ket birviken evit en em viret
 Dioc'h fallagriez ann dud, na dioc'h ho darempred.
 Ann heizez a voa eat da c'hoari war ar meaz,
 Pa zilamm eur c'hi red, drouk-kannad ann dud kriz,
 Da c'houesa he roudou dre al letounen c'hlaz.
 Al loen paour a dec'h kuit, evel oan dirak bleiz.

Ar raz, deut poent ar pred,

D'ar re all a lavar : — « Asa ! va mignouned,

» Petra zo n'omp hirio nemet tri da leina ?

» Ann heizez eo, peleac'h ema ?

» Ha ni a ve gant-hi ankounac'heat krenn ?

— « N'omp ket, emearvaot, hag e leac'h kaout eunn doen,

» M'am be, evel ar goulm, diouaskel da nija,

» Me a ve eat dija

» Da c'houzout e peleac'h eo dalc'het ann heizez,

» Hor mignounezik kez,

» Skanv evel ann avel ; koulz a ma'z eo lijer,

» Ez eo ive tener.

» E kever ar galoun, arabad tamall den ! »

Ar goulm neuze zispak he diouaskellik-wenn,

A nij, hag o welet eo ann heizez paket

Gant ann den didruez evit beza lazet,

A zistro war he giz da zigas ar c'helou,

Hep goulenn digant-hi penaoz, e pe zoare

Hag ar mare

Ma voa bet eat e gaou.

Ne gollaz he amzer

Gant eur maread komzou,

'Vel ho divije great meur a zen brabanser.

Kaloun vad a ro skiant.

Ar goulm, pa voe distro,

A lavar petra zo ;

Hag ann tri-man affo

'Zigor kuzul etre-z-ho.

Daou a gred e ve mad mont raktal dizamant

Da gavout ann heizez ; e-ben choumo er gear ;

Rak gant he zreid pounner e ve labour gortoz,

N'en em gafe fenez ;

Ann heizez a varvfe. — Setu voe ho lavar !

Hag ac'hano dioc'h-tu, tis-tis alegenta,

Koulm ha raz a red da denna

Er meaz a boan ho mignounez,

Ann heizez.

Ar vaot ia evel-kent, drouk enn-hi dre n'halle

Astenn-hirr he zreid da vale,

Ha distrounsoc'h kerzet, redek.

Mar klemm, n'eo ket heb abek,

Rankout mad eo d'ezhi dougenn a-dreuz dre 'r vein

He zi, toen hag all war he c'hein.
 Ar piltrotik krigner, ar raz leshanvet mad,
 Hinchet gant ar goulm wenn,
 He zent 'vel eunn eskenn,
 A drouc'h lemm treuz-didreuz skoulmou krenn ar viad.
 D'ezho neuze pebez dudi!
 Ar chaseer o tont, o welet ann disgri,
 A lavar gant skanbenn:— « Piou en deuz va laeret? »
 Oc'h he glevet,
 Piltrotik enn eunn toull, ar goulm enn eur wezen
 Hag ann heizez er c'hoad a dec'h evel eunn tenn.
 Hag ar chaseer paour, em-han drouk ha kounnar,
 O klask he laer a gleiz, a zeou
 Hag o sellet oc'h ar roudou,
 A wel ar vaot o tont. D'ezhi neuze lavar :
 — « Ha perak d'ann heizez em be kement a zoan?
 » Setu ama peadra d'am c'hoan! »
 Ar vaot zo dastumet e sac'h ar chaseer.
 Ne vije bet damant d'he ler,
 Anez ar goulmik-wenn lavaraz dann heizez.
 Hou-man deu euz ar c'hoad er mez,
 Hag, o troadik-kammat, en em ziskouez d'ann den
 Ia war he lerc'h da redek,
 O teurel dioc'h he chouk ar zac'h, ar vaot hag all.
 Neuze ar raz mibin a red ken a findall,

A labour keid ha dek
 Gant he dreid gant he vek,
 A zraill hag a zispenn
 Sac'h ar vaot penn-dre-benn,
 Ker brao m'e devoe hed he gar
 Ha ma c'hellaz dont d'ar gear.
 Ann den, pa voe distro,
 A gavaz toull he zac'h, 'vel ar roued goullo,
 Setu penaoz, a lavarar,
 E voe ann eilved gweach paket ar chaseer.
 Ma tisplegfenn-me hed-a-hed
 Ar pezh a zo bet c'hoarvezet
 Gant ar pevar-man, beb eil tro,
 E ve d'in-me kalz re a dro.
 Ar piltrotik dreist-holl a ve lakeat da vaill
 Em marvaill,
 A ve enn-han hano euz ar re all ive.
 Ann eil a dle harp d'egile.
 Ar vaot hag hi dister, a gomz hag a gelen,
 Hag ar goulm wenn
 Ia da welet dre 'r vro, ha da zigas kemen.
 Ann heizez ken-nebeud ne deu ket da skuiza
 O tere'hel 'r chaseer war he lerc'h da skara,
 Evit rei d'ar raz amzer
 Da denna euz ar zac'h ar vaot, war-n-ozhi berr.

Evel-se pep-unan a labour enn he stad,
Ha dioc'h nerz he galoun d'ar re all a ra vad.

*Evel-se e weler ar re-ze zo bihan
O tont da veza kre, dre veza a-unan.
Diou galoun zo unan a zibradfe ar bed;
Karantez zo krevoc'h evit loc'h Archimed.
Petra zo ar guella? Ar galoun eo, me gred.
Petra zo na rafe ar galoun c'hoar karet?
Karet, me her lavar, gant eur wir garantez,
Evel eur gwir vignoun hag eur gwir vignounez.
Petra dalv eur mignoun hag eur vignounez vad?
Kement tra zo er bed hag ousspenn, eur begad!
Karet, beza karet a zo war ann douar
Eur Baradoz atao, pa ve poan ha glac'har.
Ar garantez, 'vel Doue, a zo hirr ha paduz,
D'ar galoun n'euz tra koulz, n'euz netra ker iac'huz.
Pa brenn lagad ann den, lagad he garantez
A bar, digor atao, war dal he vignounez.
Karet, karet zo mad, choum hep karet c'houero:
Ar galoun ne gar ket, zo eur galoun varo.*

ANN ALC'HOUEDER

HAG HE ALC'HOUEDERED BIHAN

MARVAILLOU GANT-HO DIWAR-BENN MESTR AR PARK

Ann alc'houeder a ra he neiz
War dro miz mae e-touez ann ed.
Er mare-ze al laboused,
Ha kement a zo beo, tommet gant heol ann deiz,
A verv enn ho c'haloun glaouen ar garantez,
Zo c'houezet gant mestr ar vuez.
Unan euz ann alc'houedered
Enn eur vont da gana : « ne bec'hinn mui sant Per! »
Betek ann heol hag ar stered,
En doa ankounac'heat e voa, war dro 'nn hanter,
Eat enn dro ann nevez amzer,
Hep rei d'he galounik dudi ar garantez.
Neuze e lavaraz : « Daoust ma'z eo divezad,
» 'Vel ar re all a rinn ; bez' am bezo torrad. »

Dioc'h-tu e ra he neiz, e tof, e c'hor he viou,
Hag e tigloz labousigou.

Dioc'h he iez, gwella ma c'hellaz,
Noz ha mintin e labouraz.

Siouaz! enn dro d'ann neiz ann ed a voa dare,
Hag ar re vihan c'hoaz ne voant 'vit nijal pell

Diwar boez ho diou-askel.

Ann alc'houeder a voa nec'het gant ann dra-ze.

Klask boed zo red d'ezhan : alia ra he dorrad

Oc'h kement a vije da deurel evez mad.

— « Mar teu mestr ar park-man, ha m'oar-vad e teuio

» Hirio,

» Selaouit anezhan, ha dioc'h a lavaro,

» Da vont kuit euz he neiz pep hini ra skrabo! »

Ne voa pell ac'hano nijet ann alc'houeder,

M'en em gav mestr ar park, gant-han he vap kouer.

— « Ann ed-man zo dare : da gaout hor mignoured,

» Ke, va map, eme z-han, d'ho fedi, pa 'z eo red,

» Da zont gant peb a falz da c'houlou-deiz, warc'hoaz,

» Da rei d'e-omp eun tammik skoaz. »

Ann alc'houeder distro a gav ar spount enn neiz.

Ar re vihan lavar : — « Warc'hoaz, da c'houlou-deiz,

» Eo red, eme ar mestr, teufe hor mignoured. »

— « N'en deuz lavaret ken? N'ho pezet nec'h ebed,

» Eme ann alc'houeder, n'ema ket ar mare

» Da ziboucha er meaz. Warc'hoaz 'vad adarre

» Selaouit, 'vel hirio, ha n'ho pezet ket aoun.

» Sada boed da zibri; debrit, torrit ho naoun! »

Leun ho c'hof e kouskont, ann neziad hag ar vamm.

Sevel a ra ann heol, ne deu mignoun e-bed.

Ann alc'houeder a nij, ha mestr ar parkad ed

A zistro eunn eil gweach : ne d-eo ket laouen tamm.

— « Ann ed-man, emez-han, dlefe beza medet

» Hag endramet zo-ken; fisiout e mignoured,

» N'eo ket ar boan da zen! Bez' ez int didalvez

» Ha diek da ober vad.

» Va map, ke alese da gaout hor c'herent-nez

» D'ho fedi da zont d'ann drevad. »

Ar spout a zo enn neiz gwasoc'h eget biscoaz.

— « Mamm, d'he gerent en deuz lavaret dont warc'hoaz!

» Ha n'eo ket mall bale? »

— « Amzer! va bugale,

» Arabad tec'het kuit ken a lavarinn d'hoc'h.

» Souchit aze, kouskit e peoc'h! »

Ne lavaraz ket gaou : ne deuaz ket eunn unan.

Evit ann trede gweach ar perc'hen a zistroaz,

Hag out-han teo he benn : — « Hon dallentez zo braz

» Ghoum da c'hortoz re all, a-walc'h omp hon-unan;

» Ni a zo hor mignoun hag hor c'har-nez tosta.

» Paotr, dalc'h mad d'ann dra-ma!

» Ha gouzout a rez-te petra zo da ober ?
 » Warc'hoaz kenta, gant hor filsier,
 » Dont ni ha tud hon ti : setu ar berra tra
 » Hag ar gwella ;
 » Hon ed a vedimp, a zournimp
 » Hon-unan, gwella ma c'hellimp. »
 Dioc'h-tu ma klevaz 'nn alc'houeder
 Petra voa mennoz Iann gouer,
 E lavaraz : — « Va bugale,
 » Enn taol-ma 'vad eo d'hoc'h bale ! »
 Hag ar re vihan d'heul ho mamm
 Ann eil war egile a lamm.
 Da c'houlou-deiz,
 E voa goullo ha ien ho neiz.

Brema me a lavar d'ar pinvidik, d'ar paour :
Mar d-eo mad d'hoc'h hirio ober eur pezh labour,
Stagit gant-han dioc'h-tu, ha pa vec'h hoc'h-unan.
Bemdez kalounek oc'h ho poan,
Gan-hoc'h ez ai buanoc'h da benn
Evit chom da zellet, o c'hortoz ann estren.
Ann amzer ia enn dro, n'ema gant den ebed ;
Evel d-han kerent zo ha kalz a vignouned.

AR VERC'H

Eur verc'h barvek, rok ha figuz,
Mar timez, ne vo grek euruz.

Eur plac'h iaouank, morgant meurbed,
 E devoa c'hoant kaout eur pried
 Iaouank, fur, brao hag a zoare,
 Tomm he galoun dioc'h he dere.

Kaout a dlle ouspenn, 'vit beza diouz he c'hoant,
 Gant eur spered dispar, wenn-vad ha kalz arc'hant.
 Da biou e teu pep tra hervez c'hoant he galoun ?
 Meur a bried deread kinniget da Rok-ounn,
 Ar goantik ho c'have diout-hi kalz re zister ?
 — « Petra ! d'in, 'eme z-hi, ar re-ze ginniger ?
 » Ne d-ounn ket sorc'hennet ! Eunn truez ho gwelet,
 » Ne c'houfet, evesait, kaout bravoc'h pabored !
 » Ar c'henta, du he ler, zo evel eur morian ;
 » Ann eil zo berr he fri ; hen-nez, genou ledan.

» Evit lavaret herr, koant ounn ha iaouank c'hoaz;
 » Amzer, amzer am beuz da zibaba eur goaz. »
 E-kreiz ho c'henta brud, 'pad ma c'houez ann avel,
 Eunn darn merc'hedou zo a zalc'h huel ho baniel.
 Ho c'hribel a ziskar, pa gouez war-n-ho ann oad,
 Ha neuze ar baotred anezho a ra goab.
 Evelse a c'hoarvez : rok dindan he zalgenn,
 Merc'h figuz, pa gosa, a ia da geuneuden.
 Hag em be dismeganz, me a lavaro c'hoaz
 Ne dalv ar verc'h koanta eunn den fur, hanter-goaz.
 Goude dimeziou mad, teuaz kalz a re grenn.
 Evel ar re genta voent kaset da bourmen
 Gant ar verc'h kribellek. — « Ne ve iac'h va spered,
 » Ma lesfenn tud ken diod da zont d'am darempred.
 » Touellet int gan-en, me ne d-oun ket gant-ho,
 » Hag evit va luzia eo re verr ho baro.
 » Beteg-hen, emez-hi, hep kaout den em gwele
 » Em beuz kousket dinec'h, a drugare Doue ! »
 Ar verc'h, war he meno, laouen ha dibreder,
 Ne felle ket d'ezhi lezel he ambreger.
 'Velato hed-a-hed daou, tri bloaz a dremen;
 Dont a ra da nec'hi, ne deu den d'he goulemn.
 Kelenn he mellezour a zesk bemdez d'ezhi
 Ne d-eo evit miret he gened da deuzi.
 Pa c'hoarz, he muzellou a zo mez ho gwelet;

Krina a ra he fri, he dent zo diskrouignet;
 He bleo, brema briket, gwechall a voa dem-zu,
 Hag e divoc'h chotek a zo kleuz a bep-tu.
 Evit en em ginkla, ne c'hell ket dont a-benn
 Da guzet ar fraillou a skarnil he c'hroc'hen,
 A zo roudennet doun gant ivin ann amzer,
 A gar krabanata peb tra ha merc'hed kaer.
 Ticz ann dud, pa gouezont, a-nevez vez savet;
 Ne c'heller nevezi ar gened diskaret.
 Koulzkoude, pa welaz e voa ker kastizet,
 Gant eul lostennad keuz, ar verc'h a voe nec'het.
 Ann oad ba c'hoant brema a lavar dimezi.
 Gwelit, mousklen grinet zo ann tan enn he zi!
 Neuze hep dibaba, kregi ne d-eo ebad;
 Pa vez herr ann amzer, ne bad pell ar marc'had.
 Evit lavaret krenn, ne gredfe den biken
 Piou eo a gemeraz da bried hor glufen?
 Eur chil-gamm, hanter-dort hag ouspenn born iskiz.

Ar seurt-se, traou sivil, zo mad dioc'h ho tiviz!

*N'eo mad tamall atao, evel a rear ama,
 Ann holl merc'hed iaouank da veza re figuz;
 Ho c'haloun zo tener, mad ha karantezuz,
 Ho spered a zo lemm hag a gav euz brema,*

*Dre ma taolont evez oc'h tud iaouank ar bed,
 Ez eo hadet dibaot ar re fur anezho.
 Evit beza eurus ne ket red kaout gened,
 Kaout arc'hant loiz ar ialc'h; ar furnez gwella zo.
 Furnez, skiant ha labour a ziskouez euz kaloun;
 Hag ar galoun atao, gant merc'h fur da genta,
 Ne d-aio birviken, mar gell, d'en em staga
 Oc'h rokeden reuget dioc'h drez ann hentchou doun.*

*Brema heb karantez
 Kalz a dud a zimez,
 Hag a-benn daou zervez
 Ma vez bet ann eured,
 Bagik ann daou bried,*

*Gant arne ha gwall vor, o tont da zistoria,
 A sko oc'h ar c'herrek hag a ia d'ar weled.
 Ar bed 'vit kosaat, tamm ebed ne fura.*

*Ar furnez hag ar skiant a gavo gwir bried;
 Aour hag arc'hant, eur mestr hep kaloun na spered.*

SOKRAT, AR FUR

D'ANN ADTRU LEVOT, LEORTIEK PORZ BREST

*E peb bro ar gwir vignouned
 N'euz kalz anezho diouanet.*

*Gwechall Sokrat, den a furnez,
 Lakea sevel eunn ti nevez,
 Ha pep hini a dremene
 Er pez labour a rebeche.
 Ann diabarz, eme unan,
 A zo re striz ha re vihan.
 Ar zolierou a zo re vac'h,
 Choum beo enn-ho a vezo beac'h,
 Hag, eme 'nn all, ne zereont ket
 Oc'h ann den fura zo er bed;
 Ne larann oc'h he c'hrek-avad,*

Eur c'hraou moc'h d'ezhi a ve mad (1).
 E berr : ann holl a lavare
 Ne voa, enn ti, mean a zoare
 Ha ne c'heljet, nemet dre boan,
 Choum enn eul lochik ker moan.

— « Plijet gant Doue, eme Sokrat,
 » E ve leun a vignouned vad! »

*Gant gwir abek e lavare
 Voa re vraz he di d'ar re ze.
 Talvout a reont ann holl vadou,
 Pa na ve 'met unan pe zaou.
 Pep den, ma ve kredet,
 A zo eur gwir vignoun;
 Hanno stankoc'h n'euz ket,
 Dibaot eo ar galoun!*

(1) War a lavar ar skridou koz, grek Sokrat a voa ken diboell ha ma voa hen fur.— Evel-se a c'hoarvez, ar re fura eo a vez tizet gwella gant ar merc'hed, evit deski d'ezho ne deuz den na fazi.

ANN AZEN EUR CHROC'HEN LEON ENN DRO D'EZHAN

Enn dro d'ezhan eur c'hroc'hen leon,
 Eunn azen euz ann azena,
 Evit-han da vout digaloun,
 A lakea ann holl da grena.
 Kement penn hini her gwele
 'Vel a-raok ann diaoul a rede,
 Hag o tec'het e vijet c'hoaz,
 Anez he skouarn a zifoupaz,
 Enn eunn taol, he begik er meaz.
 Ann dra-ze eo a reaz anaout
 Ne ket dioc'h he lost mont d'ar maout
 Na d'ann azen dioc'h he groc'hen.
 O welet piou voa, ha pe zen,
 Marzin a grog enn eur penn-baz.
 Ha kerc'h d'he ler e roud ar bas.
 Ar re ne c'hoqient ket ann dro
 A choume mantret tro-war-dro,

O welet o vont 'raok Marzin
Eur seurt pikol leon d'ar vilin.

*E peb bro ez euz kalz a dud
Hag a zo treud e-skoas ho brud.
'Vel aered, enn nevez amzer,
Ma taolfe darn kroc'hen ho ler,
E ve anavezet a-bred
E pe benn ema ho spered.
Gant ann dra-ze n'en em douellomp,
Oc'h begik hor skouarn diouallomp!*

ANN DEN DIAZEZ HAG ANN DIOU INTANVEZ

Paotred, plac'hed iaouank ha c'houi oll a zimez,
Kemerit hoc'h amzer, taolit, taolit evez!

Eunn den war eunn oad diazez
O welet he vleo deut glas-wenn,
A ia eur zorc'henn enn he benn

Da vont e bag 'r briedelez.
Arc'hant en doa ha, dre 'nn hent-se,
Merc'hed dioc'h ann druill a gave,
Merc'hed, trizek evit dousen.
Hou-man a voe eunn abaden
Gwelet anezho holl o c'hober d'ezhan 'l lez.
Setu perak hor goaz, evit teurel evez,
A gemer he amzer,
Enn aoun da wall ober.
Dibaba eur c'hrek vad ne rear enn eunn dervez.
He galoun a rannaz etre diou intanvez.
Ar genta, enn he brud a voa sounn he c'hribell;
Ann eil, aval krinet, etre poaz ha pezel,
Gant liou ha kinklerez a guze ar fraillou
A skarnile d'ezhi he zal hag he chotou.
Ann diou intanvez-man, war zigarez c'hoarzin,
O c'hoari, o vragal, dioc'h noz ha dioc'h mintin,
War ho meno 'vit he gempenn,
A rea bemdez flourik d'he benn.
Ann hini goz krinet kant gweach, dre ma tize,
A denne a gil-dourn ar bleo du a wele,
'Vit lakaat he den, emez-hi, dioc'h he giz.
Ar c'hrek iaouank d'he zro, o c'hober he diviz,
Ne lezaz ket eur vlevenn wenn
Etouez ar re zu war he benn.

Ho diou, evel diou iar, dre skrabat penn ho goaz,
 A lakeaz anezhan 'vel eunn irvinen noaz.
 P'en em welaz distruj, hep bleven wenn na du,
 Ec'h anavezaz mad ho gwiridik, ho zu.
 Neuze e lavaraz : — « Ho trugarez, merc'hed!
 » Setu me, evit mad, piz ha kempenn touzet ;
 » Gwerzet ho peuz d'in-me kalz skiant evit va bleo.
 » Birviken pig e-bed em diskouarn ne grogo !
 » Ann hini gemerfenn garfe, dioc'h he fazi,
 » E rafenn-me pep tra. Va bennoz-me d'e zhi !
 » Ar pennou moal, ar re darval
 » A gar ho roll, 'vel ar re all.]kelenn,
 » D'hoc'h-hu 'ta c'hoaz, merc'hed, bennoz 'vit ho
 » It d'ar gear ha choumit ken a-d-inn d'ho koulenn. »

*O paouez lenn ar marvaill-ma,
 Meur a zen demezet, stag oc'h eur pennask fall,
 A lavaro m'ar d-int gwirion
 Enn ho c'halon :
 Me a garfe ive beza great kemend all,
 Eurusoc'h venn brema !
 Nann ! ne d-eo ket eur gaou :
 Ma ve great eunn aoter evit dizemezi
 Ar re n'int euruz daou ha daou,
 E ve eno engroez mui 'vit da eureuji.*

*Perak ema 'l lezen,
 E ve red da zaou zen
 Hag a zo reuzeudik ann eil gant egile,
 En em gasa gwasoc'h evit ar c'hi ar c'haz,
 Evel fust ha gwalen
 O sacha a bep tu, noz ha deiz en em laz;
 Ia, perak m'her goulenn,
 Ne c'hellfent ket terri pe drouc'ha ar skoulm-ze,
 Beza vak anezho hag euruz adarre ?
 Perak ? dre n'euz kaloun euruz er stad m'ema :
 Neuze ve fall ar bed, falloch evit brema.
 Evit beza euruz, atao, atao ann den
 Rank beza hualet ha stag gant eur gorden.*

AR MARO HAG ANN DEN REUZEUDIK

*Eur paour keaz reuzeudik pep deiz a c'houloue,
 Ha pep pardaez ive
 A c'halve ar maro d'he denna euz a boan.*

— « Ho ! maro, emez-han, ha te zo kaer ! deuz buan,
 » Deuz buan d'am dizamma euz va stropad reusiou. »
 O klevet he c'hervel, e kredaz ann ankou
 E vije ann den keaz
 Pa deuje laouen braz.

Skei a ra war ann or, poulza, en em ziskouez.

— « Ah iou ! eme ann den, petra welann ? Eur spez !
 » Euzusa tra ef-hen ! He skeud, he skeud hep-ken
 » A ra d'in-me skrija ha krena gant anken.
 » Kasit-hen pell diouz-in ! Maro, tec'h alese ! »

Eunn den a skiant gwechall aliez a lavare :

Ra vezinn-me strobinnellet,

Born, kamm, tort, mac'haignet,

'Met e vevinn zo 'walc'h, ha pa venn zo-ken dall !

Neb a ia oc'h ar grouk a lavar kemend-all.

Tud ar bed ne c'houzont petra eo kaout poaniou,
 Pa c'houlennont mervel. Ma ve bet ho zeuliou

Harp oc'h seul ann ankou,

Ma ve bet gant ar c'hlaz ho gwazied holl sounnet,
 Oc'h holl draou ar bed-man ho daoulagad prennet,
 Stanket holl ho diskouarn da zelaou er bed-all,
 M'ho defe bet klevet ho c'haloun o strakal
 Gant diframm ar marv-ien o labourat ho c'hik,

Neuze, war ar bed-man ne vent ket reuzeudik.
 Evit poaniou dister, dismeganz pe rendael,
 Ne lavarjent neuze ho deuz c'hoant da vervel.
 Neuze ne vent gwelet o vont d'en em grouga,
 D'en em veuzi er mor, pe da en em laza,
 Da gas, enn eur ziskouez n'ho deuz skiant na kaloun,
 Ho ene d'ann ifern hag ho c'horf d'ar c'hountroun.

AR C'HEUNEUTAER HAG AR MARO

Eur paour keaz keunentaer goloet holl a vrakou,
 Dindan he veac'h keuneud hag he zamm bloavesiou
 Kroummet beteg ann douar, a glemme hirvouduz
 O vont, a zoug he gamm, d'he di-soul mogeduz.
 Kollet gant-han he nerz, isil, leun a anken,
 Gant ar boan a c'houzanv e stlap he fagoden.

N'en deuz bet nemet poan abaoe m'eo ganet.
 Ha den ker paour hag hen a harp he droad er bed?
 Aliez hep tamm bara, hep liard bemdez-c'houlou,
 He c'hrek, he vugale, soudarded ha gwirou,
 Kredourien hag aner
 A ra d'ar reuzeudik koll he benn, enn eur ger.
 Gervel a ra 'r maro, hag ann ankou war c'hed
 Rak-tal m'her c'hlev, d'he gaout d'ann daou-lamm ruz
 Goulenn a ra out-han petra zo da ober? {a red.
 — « Samma d'in ar beac'h-ze! eme ar c'heuneutaer. »

Dioc'h klenvejou ar bed e pare ar maro :
Mad pe fall, 'vel ma'z omp, choumomp evelato!
Gwell eo kaout poan eget mervel.
Ma n'am c'hredit, it d'ar garnel,
It da zellet, goude 'nn emgann,
Er mez-an-stourm (1), ar prad ledan.
Eno weloc'h tud kalounek,
Falc'het evel geod ar foennek ;
Ho daoulagad leun a zaelou,
Oc'h hirvoudi ho c'halounou,

(1) *Mez-an-stourm*. (Ce mot composé aujourd'hui nom propre de famille), signifie *champ de bataille*. Je ne l'ai jamais vu ni dans aucun écrit breton ni dans aucun dictionnaire.

O iudal, torret ho ezel :
 — « *Gwel eo beva evit mervel!*
Mervel, mervel a zo spountuz,
A greiz ann nerz ez eo doaniuz,
Doaniuz, dreist holl, pa vez tra red
Lavaret kenavo d'ar bed
Pell dioc'h ar vro, pell dioc'h ar vamm,
Ha dioc'h kalounou all a lamm.
Poan ar bed-ma ne d-eo netra,
Poan ar bed-all eo ar wasa!

ANN DEN EN DEUZ A-WALC'H A VEZO VA FERC'HEN

War dor eur maner kaer, ar c'haera a zo bet,
 E lizerennou aour eunn deiz e voe skrivet :
Ann den en deuz a-walc'h a vezo va ferc'hen.
 — « Me eo hen-nez, e-feiz! » 'me unan o tremen.
 Hag hep marc'hata tamm e tarc'ho war ann or
 A zibrenn, 'vel eunn tenn, ha diraz-han zigor.

Mont a ra er maner, pignat ra er c'hamprou
 Leun a aour a arc'hant ; enn unan, eunn aotrou
 A voa azezet kaer war eur gador wenn-kann.
 Ann den d'ezhan lavar : — « Da berc'hen e teuann,
 » Hervez ma'z eo skrivet e lizerennou aour ;
 » Rak me am beuz a-walc'h, petra-bennag ounn paour. »
 — « Neuze, eme 'nn aotrou, perak klask kaout ouc'h-
 [penn,
 » Kaout ar maner - ma c'hoaz ? Eur gaouiad oc'h,
 va den ! »

Ar maner-man a zo ti kaer ar Baradoz

Ne vezo roet da zen,

Kaer a vezo goulenn.

Red eo, oc'h her gortoz,

Distaga ar galoun dioc'h kement zo krouet,

Ha lavaret :

A-walc'h ! a-walc'h ! a-walc'h ! N'em beuz ken da

Nemet, goude mervel, [c'houlenn,

Mont euz a Vreiz-Izel

Da vaner kaer ann Env, gant Doue da berc'hen.

EIL DARN

AR SERFIL HAG AR C'HEGIT

Eul louzaouen c'houez kre, ar serfil he hano,
 Hag eul louzaouen all, kegit fall ha c'houero,
 A voa enn eur gichen savet tost d'eunn hent braz.
 Eur paotrik, o tremen, ha c'hutuill hag ho c'has
 Ho diou gant-han d'ar gear, o lavarèt d'he vamm :
 — « Mamm, sada-ze louzou a ve mad, gant aman,
 » Da lakat er zouben. » —
 Ar vamm a zo spountet ; tenna ra 'l louzaouen
 A laka da vervel.

Selaou mad ac'hanoun, emez-hi d'he bugel :

— « Aliez, aliez siouaz ! ema ann drouk, ar mad
 » O sevel harp-oc'h-harp er bed, evel er prad.

- » Sellet piz a zo red oc'h ann dud, al louzou,
 » Evit gouzout piou int, pe ez eo mad pe fall
 » Ho spered, ho c'haloun, ho deliou, ho grisiou.
 » Bez' ez euz da ziouall :
 » Rak da welet hevel,
 » Darn anezho iac'huz, darn all a zo marvel.
 » Va mabik keaz, hiviziken,
 » N'ankounac'ha ket va c'helenn ! »

ANN AER HAG ANN TAMM DIR

Gwechall e voa eunn aer o choum tost d'eur c'hofel.
 (Koulz amezek hag hen a vije bet kavet)
 Eunn dervez m'en doa naoun, o furcha ken a c'hell
 Da glask eunn dra bennag dre ann hefnach kalet,
 E kavaz eunn tamm dir ne voa bouk da zuna.
 Ann aer a stag gant-han o kredi he grignat.

Ann tamm dir a lavar, hep kaout aoun na krena :
 -- « Labour as peuz kavet ; kaer as po rigouignat
 » Ha gwaska gant da zent, zo lemm a lavarer,
 » A-raok ma tistago diouz-in-me eur begad,
 » Nag ann distera tamm,
 » Koz tamm aerik flemmer,
 » Vezint, evel bruzun, torret enn da garvan.
 » Me n'am beuz aoun e-bed nemet rak ann amzer. »

Evel ar c'hoz aer-man, sperejou zo forc'hek
 Ha n'int mad da netra nemet da glask flemma.
 Flipata kre a reont ha c'hoari gant ho bek
 Oc'h kement a zo mad evit ho diframma.
 Ha pa ve, evel dir, kalet ho zouchennou,
 Ar pez zo gwir ha mad ne vezo fall na gaou.

ANN DEN DIMEZET FALL

*Dioc'h pep troad ne mad peb botez,
Na da bep goaz, mad pep maouez.
Ar c'hrek vad zo didroidel,
Hag he oaled divogidel.*

Ma vije koanteri kar tost da vadelez,
Warc'hoaz kenta rafenn skoulm ar briedelez.
Hogen dre n'ema koant ha mad oc'h en em glask,
Em beuz aoun na ve d'in re lusiet va fennask.
Lavaret a vez great, ha n'eo ket heb abek,
E vez ar gaera merc'h aliez ar falla grek.
Kalz dimeziou a zo, nebeud gant tud a skiant.
Oc'h mil den a zimez, da vihana nao c'hant
Ne gemeront na skouer nag ali e nep lec'h,
Ha da noz ho eured ho devez keuz war lerc'h.
Enn ho zouez, da gentel, ez ann da gemeret
Eur goaz glac'haret holl da veza dimezet.
Nec'het, mar boe biskoaz, e kasaz da bourmen
He c'hrek, penn digabestr, pizen, berr a lostenn.

Ne gave netra vad, netra 'vel ma voa red;
Gant ar ier e c'hiludet, divezad e savet;
Brema gwenn, goude du, kant ha kant tra ouc'h-penn;
Ann dud ia enn egar, ann ozac'h a skanbenn.
— « Ar mestr a zo re vak, ar mevel didalvez,
» Ne rear nemet redek ha frita ann danvez;
» Evel-hen eo he-man, egile evel-hont.
» Deuz ama, te koz paotr! plac'h louz, kea te du-hont!
Setu aze, paotred, it 'ta da zimezi,
Evit klevet bemdez bourouel, cholori!
Eunn dervez abafet gant trouz ar zoroc'hel,
He ozac'h he c'has kuit da ober he zabel,
Da ziuall war ar meaz kezek, ha saout, ha moc'h.
Nebeud amzer goude, o kredi voa furoc'h,
Ann ozac'h he galvaz. — « Petra reac'h-hu, 'me z-han,
» Epad ma voa hep d-hoc'h ken didrouz ann ti-man?
» Da veza brema reiz ha deut oc'h, m'her goulenn? »
— « Roit peoc'h d'in, eme z-hi, bemdez e kounnarenn,
» Pa welenn, 'vel ama, ann dud ken didalvez;
» Kousket ha dibri boed, setu a reant bemdez.
» Kaer am boa-me prezeg, den ne rea van ebed,
» Hag e-leac'h trugarez dismeganz am beuz bet. »
— « Ken hegaz hag eur giez oc'h ann holl oc'h harzal,
» E kement leac'h ma'z it ne rit nemet krozal,
» Ha c'hoaz c'houi ho pe c'hoant da gaout digemer mad!

- » Ma ne c'hell ho pried kaout ar peoc'h eur pennad,
 » Petra raio neuze, lavarit, mevellou ?
 » Da denna ho alan mar savont ho fennou,
 » Em oc'h out-ho rak-tal o iudal a-boez-penn !
 » Ha me ranko noz-deiz choum sioul enn ho kichen ?
 » Kenavo evit mad ! Mar teu d'in biken c'hoant
 » D'ho kouleñn a-nevez, grek re fur ha re goant,
 » Me fell d'in er bed-all, evit va sec'hejou,
 » Kaout diou c'hrek evel d-hoc'h d'am brouda gant
 [spillou. »

PENN AR MARMOUZ

E-touez kik chatal-all, eur marmouz ormider
 A voa stag oc'h ar grouk, dirak stal eur c'higer.
 Eunn den, o vont, a c'houlennaz
 Pe mad pe fall e voa he vlaz.

- « Ar vlaz a zo hervez ar penn,
 » Eme 'r c'higer, e daou c'her krenn. »

Komz ar c'higer ve mad, lakeet etre daou :
 Evit darn ez eo gwir, evit darn ez eo gaou,
 Rak aliez e weler pennou zo kaer meurbed
 War gouzougou tud zo ar re falla er bed ;
 E leac'h ez euz re all, divalo hag iskiz,
 Hag a zo ho ene kaer evel heol ann deiz.

Ne d-eo ket dioc'h doare ar penn,
 Dioc'h ar galoun eo mont d'ann den.
 Ne vez atao e ti 'r gened
 Nag ar furnez nag ar spered ;
 Ar pezh a vez peurliesañ
 Eo lorc'h, fouge e-kreiz netra.

ANN TIEK, AR MARC'HADOUR, ANN DIJENTIL,
AR PRINS

Ho fevar voant o vont : eunn tiek, eur marc'hadour,
Eunn dijentil, eur prins, ho fevar da glask aour
Ez eant da eur vro bell. Mor a voa da dreuzi
Ha poaniou da dec'het : darbet d'ezho beuzi
El leac'h m'oa bet ho lestr oc'h ar c'herrek torret,
Ar pevar den keaz-man, ho c'horf out-ho broustet,
A bakaz douar d'ho zreid enn eunn enezen vraz.
Eno, ker paour ha Job, gleb dour-teil, hanter-noaz,
Eunn truez ho gwelet, e kerzent gant ann hent,
O c'houlén, enn hanv Doue, oc'h ar re a welent,
Eur c'hrinsen da c'hortoz peadra da veva.
Ne ket ebad goulenn ! — Kaer ho devoa lenva
Ha lavaret penaoz en em gavent eno,
Petra voa c'hoarvezet ; ann dud e-biou d'ezho
A iea heb ober van, hep sellet zo-mui-ken.
— Hag hi d'ezho arc'hant, leve, danvez, madou

Ous-penn ann hanter-re evit ho ezommou,
Hep sellet oc'h ar paour a zo enn ho c'hichen
Gant naoun-du o c'hlaouri, o c'hlaouri ken a iud,
Ar re holl a dremen, ar re-ze n'int ket tud,
Gwell ar chas evit-ho. — Goude 'ta lavaret
Penaos euz a bell-bro e voant en em gavet
Ann eil gant egile, da veza reuzeudik,
Dre glask dont da veza euruz ha pinvidik,
Hor pevar den paour skuiz o prezeg, o vale,
Tostik-tost d'eur feunteun a azezaz neuze.
Eno, gant-ho rak-tal kuzul a zigoraz ;
Hag ar prins d'ann tri all diwar-benn ar re vraz,
Diwar-benn ar poaniou a stag out-ho bemdez,
Lavaraz meur a dra. Ann den diwar ar mez,
Ann tiek, na petrata ! a grede e voa gwell
Kas diwar ar spered ar poaniou-ze a-bell,
Ha dont hep damanti dioc'h-tu da labourat.
— « Klemm a rit, eme z-han, da betra klemm ve mad ?
» Dioc'h klemmou ne zistag nemet nec'h, poan spered ;
» Gwelloc'h ve labourat evit gounid ar boed.
» Labouromp ! Al labour zo eul louzou n'euz gwell
» Da barea dioc'h anken, da viret da vervel.
» Kaeroc'h eo al labour eget na d-eo komzou ;
» Heb al labour ar boed zo divlaz d'ar genou,
» Divlasoc'h d'ar galoun. » — Setu penaoz ann tiek

D'he vignoned mantret er c'hiz-ze a brezek.
Eunn tiek komz evel-se ! eme unan bennag.

Daoust ha perak

Ann tiek n'en defe ket chemed, skiant ha furnez,
N'en defe ket kaloun, spered ha gwisiegez
Kement ha pep-hini, kement hag ar re vraz,
N'euz gant darn anezho nemet avel, fougaz ?
Ann tiek zo war he dal ann Env o lugerni
Hag a zindan he dreid ann douar o nevezi ;
Evit ann tiek hep-ken eo great ar bed gant Doue,
Nerz zo enn he galoun, saour zo enn he ene,
D'ar re ra goab 'nezhan ema o c'hounid boed ;
Ann tiek a zo eunn den, ha perak ne ve ket ?
Perak ta, lavarit, n'en defe ket spered
Kement ha c'houi, ha me, ha marteze muioc'h ?
Gant ann dra-ze, va zud, ez eo gwelloc'h rei peoc'h,
Ha distaga brema petra reaz ann tri all.
Mennoz ann tiek gant-ho ne voe ket kavet fall.

Evelato a-vad

Voant gourte da labourat,

Hag ann douar a gavent

Gwall-izel dioc'h ho ment.

Unan, ar marc'hadour, a c'hwie niveri,
Lavaret hep fazia : unan ha daou zo tri.

— « War-bouez rei kenteliou c'hounezinn, eme z-ha,

» Beb miz, nao pe zek skoed, peadra da veva. »
— « Ha me, eme ar prins, zesko da dud ar vro
» Penaoz, heb he dumpa, e vez kaset enn dro
» Kar eur rouantelez. » — Ann dijentil neuze,
Kerkoulz hag ann daou all, a raje skol ive,
Diwar-benn lakaat war baper, koad pe vean
Eur c'hi war lerc'h diou c'had, ne bakche lost unan.
— « Allaz ! allaz ! va zud, pell emaoch dioud ho pro,
» Ama eo red kaout skiant ; beva kenta tra zo,
» A lavaraz ann tiek. Er miz euz tregont deiz,
» Ha iun bete neuze, a ve eur gwall-goreiz.
» Lavaret mad a rit peadra hor bezo,
» Mar d-omp evit gortoz ; hogen, gwasa a zo
» Ounn dare gant ann naoun ha c'houi ive, me gred.
» Penaoz koania hirio, pa n'euz tamm, mignoned,
» Ha dijunia warc'hoaz ? Ho kwisiegez ama,
» Heb ober fae e-bed, ne dalv nemeur a dra
» Da herzel oc'h ann naoun. Va labour me raio ;
» Gwelet e vo em-berr. » — Hag ann tiek ac'hano
Da glask labour dioc'h-tu. Ne choumaz dibreder
Da zamanti d'he gorf ; ha d'ann tri all d'ar ger
Teuaz gant-han da noz boed a-walc'h da zibri.
Antronoz e kavaz d'ezho ho dijuni,
Antronoz ha goude, miret a reaz out-ho
Na d-ajent da zeski ho skiant d'ar re varo.

Diwar-benn kement-man n'euz ezomm lavaret
 Evit gallout beva e ve red kaout spered.
 Gwella spered a zo eo kaout skiant ha gouzout
 Ne deu peuri d'al loen, ma na bleg he c'houzoug.
 Gwella zo al labour da baour, da binvidik,
 Anez, dindan tro 'nn heol, ann den zo reuzeudik.

AR BLEIZ HAG AR BASTORIEN DENVED

Eur bleiz, voa leun a skiant hag a galoun ous-penn,
 (Dibaot ar bleizi-ze, rouez int ann dud zo-ken)
 A lakeaz eunn dervez he spered da gregi
 Douna ha ma c'halle, a-greiz klask da zibri,
 Er mennoz zo ama. — « Gwir eo a lavarar,
 » Krisoc'h evid-oun-me, krisoc'h ne deuz kiger.
 » Ne d-oun karet gant den; ha pa vezann gwelet,

» Ema 'nn holl war va lerc'h hag eur spount ho
 [c'hlevet.
 » Hu! hu! hu! harz ar bleiz! Kreier ha ferier houarn
 » A zispak enn dro d'in; hag enn dro d'am diskouarn
 » E klevann ann tennou, bolodou o voudal,
 » Ar bisier o terri hag ar vein o froumal.
 » Eur vuez zo gant-ho, ma'z eo red d'in tec'het
 » Hep gallout paka tamm. Piou 'ta ne ve nec'het,
 » Ma ve, evel d-oun-me, kaset euz a hep bro,
 » Euz a Vro-Zaoz, zo-ken, bro brasa laeroun zo!
 » Ma ve paet d'he laza eun toullad lakisien,
 » Traou fall ha didalvez, mad da strinka bouillen,
 » D'ober drouk d'al loened, enn eur goll ho amzer.
 » N'ho peuz nemet selaou pa lenvo map kouer,
 » Hag e klevoc'h ober aoun d'ezhan rak ar bleiz;
 » Ha kement-se, va Doue! c'houi well poaniou ar geiz!
 » Evit eur c'hi, eur c'haign pe eur c'hoz azen brein
 » Am beuz gallet da gaout pe d'am c'hoan, pe d'am lein.
 » Pegen diez eo beva! Mad! mad! n'euz forz a-ze,
 » Lakeat em beuz em fenn ne zrebinn kik morse,
 » Tamm kik hiziviken ne d-ai dindan va staon,
 » Kentoc'h, m'hen tou, va feiz! e varvfenn gant ann
 » Peuri rinn da veva, hag e vezinn karet, [naon.
 » Peuri dre ar c'hoajou evel saoud ha denved.
 » Peuromp 'ta! » — Hag ar bleiz, a-raok stoui he benn,

Ha gwelet dreist ar c'hleuz eur vanden bastorien

O staga dibismig gant eunn oan dioc'h ar ber.

— « Oh! oh! eme Willou, kik rost, paotred, amzer!

» Kik oan gant pastorien hag eskern gant ar chas,

» Ha me, evel eunn diod, a beuro ar ieod glaz?

» Foeltr tamm! ne rinn biken, n'ounn ket ken dis-
[kiant-se!

» Kentoc'h evit peuri oc'h ar grouk me iafe!

» Pa welann ar re-ze, zo lakeat da ziuall,

» Na dafe ann denved gan-en pe gant eunn all,

» Oc'h ho zouza kempenn ha, goude ho c'hignat,

» O tibri pe wella, hag ar chas o krignat

» Eskern euz ho dilerc'h. — 'Vid-oun da veza bleiz

» Me gar ive 'r bevin ha ne rinn ket koreiz,

» Nemet red e ve d'in; dibri kik n'eo pec'hed!

» Ha pa gavinn apoue, n'em bo skorpul e-bed

» Evit dispenn, d'am zro, ann oan, he vamm hag all;

» Ne rinn gwasoc'h d'ezho 'vit ar re ho diouall. »

Gwir a lavar ar bleiz : — Perak ken etre z-omp,

'Virfemp oc'h ar re all d'ober ar pez a reomp?

Rouanez ha re vraz, ni pennou ar c'heriou,

Ha ni ive ezech, enn hon tiegesiou,

Ni laka d'ar maro, ni gastiz ar re fall,

Ha ma ve sellet piz, dreist ar c'hleuz enn tu-all,

Ve gwelet marteze o c'hober meur a dra

A lakafe ar vein enn dro d'omp da rusia.

Koulz ar re all ha ni; m'hor beuz skiant ha furnez,

Ez eo, war gement-man, da bep-hini diskouez.

Ne dalv lavaret mad, mar d-a hon oberou

Dre gement stread louz zo a-enep d'hor c'homzou.

Tud gaouiad ha fallakr, perak p'em omp e blein,

Ne viromp oc'h hor c'har da dumpa war hor c'hein?

Pastorien! pastorien! 'r bleiz ne ve tamallet,

Ma ve, evel d-hoc'h-hu, eunn douchenn oud he foued.

Pa n'hell kaout frank he damm, ez a gant-han dre laer;

Anez, ermid, pep pred ve goullou he gaoter.

ANN AOTROU-DOUE HAG HE VEREUR

*Troit ar gwella 'vel ma karfoc'h,
Da fall ez ai, hep Doue gan-hoc'h.*

Ann Aotrou-Doue gwechall en doa eur goumanant (1).
Embann a ra, dre 'r vro, d'ar re voà diatant

(1) *Koumanant*, s. f., ferme, métairie. — D'après M. Aurélien de Courson (*Essai sur l'histoire, la langue et les institutions de la Bretagne armoricaine*. — Paris 1840), ce mot ne dérive pas, comme le prétendent nos légistes, du mot latin *conventus*, mais d'un terme de la langue bretonne, terme qui, dit ce savant auteur, désigne une institution spéciale aux régions où se parle ce dialecte. — Ce terme fut sans doute rapporté d'outre-mer par nos ancêtres lorsqu'ils vinrent se réfugier dans notre petite Bretagne. Or, ajoute M. de Courson, page 262, nous lisons dans les lois de Hoel-Dda le mot *kofnat*, employé dans le sens de *pacte, engagement*, et rendant notre *convenant*, appliqué au bail congéable. — Le mot *kofnat* s'écrit *cyfanadd*, en gallois, et, dans cette langue, le *c* se prononce comme un *k*, et l'*y* comme un *o*; il paraît être un temps du verbe *cyfanaw* qui se compose de l'adverbe conjonctif *cyf* et de *anaw*, engager, pactiser. — A l'art. *koumanant* du dictionnaire de M. Le Gonidec, qui fait ce mot du genre masculin contrairement à l'usage du Haut-Léon, M. de la Villemarqué dit que, pris dans le sens de *fief*, il s'écrivait anciennement *kemenet*, d'où peut-être le *Kemenet-illi* dont parle M. Kerdanet dans la *Vie des Saints de Bretagne*.

E vije great lizer anezhi 'nn deiz-man-deiz.
D'ar mare deisiadet, diwar ar meaz e-leiz
En em gavaz eno.
Pep hini anezho
Ra he gennig kenta;
Goude, zelaou ar mestr, out-han a varc'hata.
Unan a lavare e voa kalz a zouarou
Distuz, leun a strouez ha griet a louzou;
Eunn all: vije dispign; he-man: poan o veva;
Hen-nez: ne voa foennek; ann dra-ze, ann dra-ma.
A-raok prena, gwerza, marc'hata a zo red,
Lavaret kalz a draou ne vezont er spered.
Prener a damallo ar pezh a gav gwella,
Ha gwerzer a yeulo ar pezh ne dalv netra.
Ann eil hag egile, 'vit gounid eunn diner,
A gollo kalz amzer,
A livo kalz gevier
Hag a ielo d'ar ger
Great ho labour, ha skuiz, da gousket dibreder.
Gwelloc'h eo beza paour ha beva leal war zouar,
Evit gwerza nao real ar pezh ne dalv pevar.
Ann Aotrou-Doue, a-vad, ne d-eo ket marc'hadour;
Enn he leaz, enn he win ne laka berad dour.
Evit-han da glevet petra voa komz Iann-diek
O kaout enn he atant tamall, rebech, abek,

Ne lavare netra,
Nemet c'hoarzin ne rea,

O kredi e rankche derc'hel he goumanant.
E-touez kant bourc'hiz diod 'vez hanter-kant diskiant ;
E-touez ann dieien ne voa nemet unan,
Eul lastez aotrou-tiek, brabanser ha mondian,
Ie da choum war ar meaz da zeski d'ar re all
Ne voant nemet tud kleuk, ezen, pennou chatal ;
Ne c'hwient labourat : palat, arat, hada,
C'hwennat, medi, endramm, dourna, kakuada.
Hen a-vad a voa goaz, hag eunn den a spered,
Burzud ha maill ar vro, ma vije bet kredet ;
Eunn den blokuz ouspenn, ne varc'hatea ket pell,
Arc'hant he dadou-koz gant-han enn he c'hodel.
D'ann Aotrou-Doue lavar raje out-han lizer,
Ne rea forz oc'h pe briz, gant ma vije 'nn amzer
Enn he zere bemdez hag evel ma karje ;
Ma vije glao, sec'hor, dioc'h-tu ma c'houlennje.
Ar marc'had a voe great dre skrid, na petrata !
Mereur ann Aotrou-Doue, brema tiek ar c'henta,
A zao sounn he vruched hag a c'hoari he benn :
— « Glao a-bil enn tu-man ! gwalarn, pak da valken,
» Ma tispako ann heol ! mall eo d'ezhan tomma
» Ann ed am beuz bremaik gounezet er park-ma ;
» Diwana rank dioc'h-tu. Mad e ve marteze

» Digas avel izel war lerc'h eur barr arne ?
» Ha ma ve gliz ama, pa deu skourn el leac'h all ?
» D'am douarou me neuze ne ve ket eunn dra fall. »
Kement tra a c'houlenn aotrou-tiek ann amzer

A rank dont war he c'her,
Daoust a vije gant-hi.

Glao, tomder hag avel, na glaskit enebi,
Ho mestr a gomz ouz-hoc'h, grit, grit ho kevridi !
Amezeien he-man, tud kleuk a lavare,
Amzer evel a-raok gant-ho en em gave

Hanv-c'hoanv ha pep mare,

Ha laouen, 'vel ann heol, bemdez a labourere.
Ann dra-ze ar gwella : labour ann den zo mad,
Ha labour Doue zo red da zigas ann drevad.
Doue voa gant ar re-man, n'edo gant egile ;

Rei reaz d'he vugale

Eunn eost puill, a zoare.

He vereur-tiek a-vad en devoe peadra,
Kement hag a voa red en he zouar da hada.
— « Er bloaz a-zeu, 'me z-hañ, evelse ne vezo,
» Ha nemet diez e ve, e kredann em bezo
» Ar priz-braz zo-mui-ken evit va labourou. »
Perak n'en defe ket ? He-man zo tiek aotrou.

He-man, ar bloaz war-lerc'h,

Goude kaol-saoud a laka kerc'h.

Ar c'herc'h ne voant re stank : petra ra ? war-n-ezho,
Strinka a zeou, a gleiz ienien, skourn-du ha reo.

— « Evel-se, eme z-han, o sutal, o kana,

» E vo kant war unan..., mar gellont kefiada ! »

Ne d-eo ket kefiada gant-ho a c'hoarvezaz

Nag ive gant ann heiz, ar gwiniz a hadaz.

Ha setu, ann eil gweach, gant bleiner ann amzer,

Eat ma voa eunn truez eost ann tiek brabanser.

Daou vloaz a zo kollet.

Eur pez kaer koll daou vloaz ! anefede klevet

E c'hoarz ann holl d'ezhan, e ve lorc'h enn azen...

— « Asa ! souezet ounn o welet ne c'halfenn,

» Me pinvidik-perfoun, mereur ann Aotrou-Doue,

» Me laka ann amzer da drei gan-en ive,

» Ne c'halfenn-me ket kaout gwiniz, kerc'h ha segal

» Kement hag ar re-ze zo koz tieien fall ?

» Gwisiekoc'h evit-ho, skriva ha lenn a rann,

» Gallek ha brezounek ive a ziskolpann

» Koulz a-dreuz hag a-hed, n'euz forz e pe zoare ;

» Petra vir 'ta neuze,

» N'am be eost evel d-ho ? »

— « Petra vir, aotrou keaz ? Kement den zo er vro

» A gred hag a lavar

» E c'houzoc'h re a draou evit labourat douar. [kear.] »

» D'ann tiek choum war ar meaz ha d'ar bourc'hiz e

Evelse ne c'hoarvez enn amzer zo brema :

Hen-nez a fell d'ezhan ober labour he-ma,

He-ma labour hen-nez, ha dre ziskianted,

Ez a bemdez pep tra falloc'h-falla er bed.

Ann dud a gav d'ezho ez int holl brema fur,

N'ho deuz ezomm a Zoue, ema gant-ho he stur

Hag e c'hallont ober, 'vel ma tro enn ho fenn.

Kement labour a reont a ia da labour wenn.

Da welet he labour, ann Aotrou-Doue a zell,

Dre eunn toullik enn Env, hag ac'hano a wel

Gant eunn taolik lagad ez a enn dro ar bed,

Eo great brema ann eost ha dastumet ann ed.

— « Mad ann traou ! eme z-han, nemet va mereur eo

» A zo em c'houmanant he-unan daou vloaz zo ?

» Red eo d'in-me gouzout petra deu da veza,

» Daoust ha dioc'h he atant en deuz gallet beva ?

» Poan am beuz o kredi ; gant-han n'euz deut da vad,

» Deut eur c'hreunen hep-ken euz a chemed he dad.

» Pa reaz marc'had ouz-in e kavaz d'in gwelet

» E voa eunn tamm briz-diod, e voa, dioc'h he glevet,

» Ne c'houzoun a be vro ; rak chaokat fall a rea

» Gallek ha brezounek, hevel oc'h eur goz vrea.

» Ne ket diwar ar meaz, hag euz a gear e ve ?

» N'euz forz euz a beleac'h, a Leon pe a Gerne,

- » Hep gouzout tiekaat kemeret koumanant,
- » Goulenn kas ann amzer, hep kaout eur begad skiant,
- » A voa daou berz ker fall, ma kavaz d'in voa red
- » Rei d'ezhan he c'houlenn da gentel d'he spered;
- » Ha da ziskouez ouspenn ne d-eo ket ar madou,
- » Deskadurez trefoet, nag ive koz huvreou
- » Evit deski aotrou, e daou na tri bloavez,
- » Kerkoulz ha tiejen zo ganet war ar mez.
- » Ar re-man a labour bemdez gant ho divrec'h,
- » Gleb dour-teil e c'houezont kroummet dindan ho
- » Ha dre ma tizont kaout eur pennadik amzer [bec'h,
- » Da ziskuiza ho c'horf, savet ho fenn enn er,
- » E troont ho spered enn dro da daol evez
- » Oc'h kement a welont, da zastum gwisiegez.
- » Ar wisiegez ho deuz gant-ho ne d-a da goll,
- » Rak, goude barr-arne, ma tispak kaer ann heol,
- » M'ho c'hlev o lavaret : « Ann Aotrou-Doue, hon Tad,
- » A c'hoar gwell evid-omp bemdez petra zo mad;
- » Kemeromp 'ta hep klemm ann amzer 'vel m'ema,
- » Ann hini dro ar bed a labour da genta ! »
- » E levr kaer ann envou ann tiek noz-deiz a lenn,
- » Hag hep skol all e-bed zo ar gwisieka den.
- » El levr-ze 'kav ann tu da gaout nerz oc'h he boan,
- » Da gaout ed euz he zouar o labourat heb ehan;
- » Hag ar skiant-ze d'ezhan a dalv mui a vadou

- » Eget na dalv arc'hant da c'hodel ann aotrou.
- » Ann aotrou, va mereur, gav ann douar re izel;
- » Falla tiek zo e-kreiz, e daou benn Breiz-Izel
- » A rafe mez d'ezhan, pompader he azen,
- » N'en deuz hed he vuez trouc'het diou vuzugen.
- » Ne anavez zo-ken peul-kar dioc'h killourou,
- » E kreiz he barkeier, n'euz nemet beskellou,
- » Dre ma rank tud a skiant ober 'vel a lavar
- » Eunn diod ne c'hoar netra nemet koll d'in va douar.
- » M'ar d-eo eur c'holl d'in-me,
- » D'ezhan e vo ive,
- » Rak ma na deu d'am c'haout ha d'en em zamanti,
- » Tesko diwar he goust mont da goumananti.
- » Daou vloaz en deuz kollet, seiz vloaz all a gollo,
- » Ha kement liard en deuz euz he ialc'h a ielo;
- » Evit rei skiant d'ezhan her c'hraza, pa ve red,
- » M'her c'hraz.... Ann Aotrou-Doue n'en doa peur
- » M'en em gavaz eno he diek pleget he benn, [lavaret, »
- » He zaoulagad brema digor d'ar sklerijen.
- « Petra zo, va mereur, ma'z oc'h deut d'am gwelet ?
- » N'ema ket gouel-Mikeal ? » — « Aotrou, me zo nec'het :
- » Setu daou vloaz a zo m'ounn enn ho koumanant,
- » Hep na deu d'in diout-hi nemet dispign arc'hant.
- » Hag ann dra-ze c'hoarvez, brema me wel ervad,
- » Dre na c'hwesinn biken tamm e-bed tiekaat.

- » Gallout labourat douar a gave d'in voa eaz,
 » Ha ne voa red da-ze nemet mont war ar meaz,
 » Dre c'houzout ar gallek, d'ober skol da ezen;
 » Ha pa-dal, ann ezen ra skol d'ann aotrouien.
 » Brema ounn dizounet, brema sklear e welann
 » Klaskenn deski re all, hep gouzout va-unan.
 » Ma ve ho madelez terri krenn va lizer
 » Ha kemeret ive digan-en ann amzer,
 » M'ho trugarekafe! » — « Ia da ! eme 'nn Aotrou,
 » Terri rann ho lizer hep ober d'hoc'h mizou,
 » Dre ma welann ervad eo brema pareet
 » Dioc'h klenved tiekaat e daou vloaz ho spered.
 » Ped aotrou evel d'hoc'h ha ne bareint biken !
 » Ha me Holl-C'halloudek, me garfe e c'hallfenn
 » Tenna euz ho fennoù ar greden zo enn-ho
 » Ne ve great netra vad, ma na ve great gant-ho,
 » Pe lavaret ober... rak seurt e-bed ne reont,
 » Nemet dispign arc'hant, arc'hant a c'hounezont
 » Gant divreac'h ar re all, o labourat ann douar.
 » Ma rankfent he c'hounid, e ve d'ezho darbar !
 » Neuze, ne ve klevet kemend-all a gomzou
 » Ne zavo diwar-n-ho na kolo na pennou.
 » Ma vent diwar ar meaz e c'houfent holl er-vad
 » Ne ket aotrouien gear zesko gwell tiekaat. »

*Evit temzi pep douar da rei ar gwella traou
 Nebeud a dra ve red, ma karse pep aotrou
 Tenna kresk, komision diwar bep koumanant,
 Kaout truez oc'h ann tiek hag oc'h he ialc'h damant,
 Lezel ann Aotrou-Doue da rei glao pe avel,
 Derc'hel sioul he c'henou hag he galoun izel.*

AR BLEIZ HAG AR CHASEER

Lakaat bern-war-vern a zo eul loen spountuz,
 Oc'h kement-zo e luc'h gant daoulagad c'hoantuz ;
 Heuzuz eo da welet.
 Tud mac'houm ha tud piz, deut out-han da zellet !
 Ha pa ve ar bed holl teuzet enn he galoun,
 War gorre, enn-hi c'hoaz, ve beuzet eur mor doun.
 Piou zesko d'ann tousek, amprevan louz, hudur,
 Beva hervez ar reiz, evel a ra ar fur,
 Ha dibri hep kaout aoun
 Da vervel gant ann naoun ?

Ann tousek-ze, ann den, oc'h pep prezeg bouzar,
Ne lavaro biken : « Pevar droatad douar

» Am goloio er bez.

» Hag evit kement all ez eo red kaout enkre ?

» Beva zo a-walc'h : debromp, efomp, eta ! »

— « Hast affo, va mignoun, berr eo deiz ar bed-ma ;

» Aliez her lavarann, kalz a dalv va lavar :

» Debr hag ef ! » — « Ia ! » — « Pe goulz ? » — « War-
[c'hoaz e rinn hep mar. »

— « Warc'hoaz ne d-eo da zen,

» Warc'hoaz a zo d'ar boan, d'ar maro, d'ann anken.

» A-benn warc'hoaz, mignoun, ann heol c'hell distaga,

» Ha dishorellet krenn, ar bed a c'hell frega ;

» Warc'hoaz a zo da Zoue,

» Brema hep-ken d'id-te.

» Dioual 'ta rak warc'hoaz, kemer brema dioc'h-tu,

» Hag hep marc'hata tamm debr hag ef war da du.

» Kemer skouer, mar kerez, diwar goust va c'heleenn ;

» Furoc'h 'vit al loened, furoc'h ne d-eo ann den ! »

Gant eur chaseer skoet maro,

Eur c'haro

Hag eur garvez enn he gichen,

Pilet ho daou enn eur dremen,

A voa eno war al letoun

Pleget ho fenn, mik ho c'haloun.

Evit eur chaseer ne voa fall ann dervez

Kaout eur c'haro hag eur garvez.

Hag a lorc'h ve hirio e meur a chaseer,

Gant daou seurt pesiad loen, gallout distrei d'ar ger !

He-man ne zistroas ket

Hag a voe gwall baket.

Eur porc'hel koz, houc'h gouez, reunek hag hirr he zent,
Gant-han trouz ha soroc'h a zibouch war ann hent.

Hor goaz, rak-tal m'her gwel,

He ziskouarn o sevel

Hag e c'hoad o virvi,

A strink eeun d'ann turier eur bir lemm d'he dreuzi.

Krogou zo gant ar beo : ann ankou hag he falc'h

Ho doa poan o staga, o toulla da gaout dalc'h.

Rankout voe d'ar falc'her, 'raok medi he horden,

A-raok pilat ann houc'h war he gein oc'h torgenn,

Rankout e voe d'eZHan dourna iud, darc'hai sounn,

Evit gallout tizout bete poull ar galoun.

Dre nerz eur pez taol feuk evelato pilet

Al loen, a-stok he gorf, a gouezaz morfilet.

Sada d'ar chaseer tri damm ha n'int difoun,

Ma vije a-walc'h anezho.

Petra dalv lavaret ?

Easoc'h dizec'ha 'r mor, eget karga kaloun

Eunn den mac'houm ;

Efa ra hep beza mezo.

Ann houc'h diabafet

A zao krenn enn he za,

A lamm d'ar chaseer, 'pad m'edo o viza

Eur glujarik iaouank plafet war eur pengenn,

Ha, goude hen teurka, a varv enn he gichen.

Ar glujar hen trugareka.

D'ar c'halounou diwalc'h eo al loden genta,

Ha d'ar re zo re biz hou-man, ann diveza.

Eur bleiz o vont e biou, o welet ped a zo

Maro :

« — Aotrou Doue ! eme z-han, d'hoc'h-hu me lavaro

» Eur beden gaer bemdez, mar grit d'in kaout em hent

» Eur seurt freskad d'am dent.

» Unan, daou, tri, pevar : evit peder zizun

» Peadra da zibri, ha me a zo war iun !

» Arabad, 'velato, beza gant-ho foran ;

» Rak d'in-me ha d'am seurt ne vez da lein, da goan

» Terket bemdez ker koulz tincl. »

(Ac'hanta ! debrer laou, oud piou ar bleiz hevel ?)

— « Gant-ho war benn tri deiz me a c'hello staga ;

» Da c'hortoz, debromp da genta

» Korden ar warek-man, great eo bet, me c'hoar-vad,

» Gant eur vouzellen oan, dioc'h ar c'houez eo anat. »

Hag ar bleiz da gregi, da zacha endra c'hell,

Hag ar warek o tizantell

Da stlepel ac'hano paotr ar bouzellou ein

Toullgofet treuz-didreuz, maro-mik war he gein.

Dont a rann d'am lavar : bezit perc'hen ho tra !

Setu eunn den, eur bleiz lazet ho daou ama :

Unan, dre c'hoantaat kaout re,

Ha dre veza piz, egile.

AR MARO HAG ANN DEN KOZ TOC'HOR

*Ann dispounta rak ar maro
Eo ar gwella kristen a zo.*

Ann ankou, kaer en deuz, ne gav gant ann den fur
Ann dro d'her paka vak.

Ar fur war c'hed atao, ha great gant-han he bak,
Atao zo krog er stur,

Dre m'en deuz a-bell zo en em gelet mad,
Eo red d'ezhan mervel a-bred pe zivezad.

N'euz mare dioc'h mare, bepred ema 'nn amzer
Da vont diwar ar bed : hirio, warc'hoaz, e-verr.
Gant hi 'voar krog-diskrog : evel ann dour a red,
Ar vuez deiz ha noz a dremen hed-a-hed,
Hag a gav, enn eunn taol, ar mor doun d'he beuzi.
Eul lezen eo d'ann holl, red eo plega d'ezhi.

Map tiern, evel map tiek, ar bugel, ann tad-koz
A rank dastum ho stal, ober ho lamm er foz
Pa sko ar morzol braz war boull ho c'halounou.
Skuba er meaz zo red, ah Iou ! ah Iou ! ah Iou !
N'euz forz pe oad hor beuz, pe vadou, pe c'hened,
Kaer hor bezo hale, mont d'ar penn all ar bed,

Oc'h hon heul e pep leac'h e vezo ar maro ;
Karrigel ann ankou gant rod ar bed a dro.
He falc'h zo war hor penn, gweach a zindan hon troad ;
Koulz a gleiz hag a zeou e touz ar ieod er prad.
Eur falc'her dispar eo, ne baouezo biken,
Endra vezo ann heol a para war ann den.
Betek ann diveza holl e vezimp stropet,
Piou zo n'her goar er-vad ? Kaer a zo lavaret,
Evelato ann den a laosk, dre he ridel,
He skiant a c'hreunennou da vont gant ann avel.

Eunn den toc'hor ha kant vloasiad
Enn eur glemm doaniuz war he stad,
Lavare d'ar maro rea d'ezhan re a-bred,
Heb beza war he du, mont er meaz euz ar bed.
— « Re zivezad, 'me z-han, ez ounn bet kelennet ;
» Hag hen zo leal mervel ker buan ha lavaret ?
» Gortozit c'hoaz, mar plij, ma teui va greg gan-en :
» Va map a zo iaouank, gedit ma vezo den ;
» Roit d'in-me amzer da zével
» Tal-benn va zi a-raok mervel.
» Hag a er zo war-n-hoc'h, ankou ken didruez ! »
— « Pao-tr-koz, eme he-man, arabad ho pe souez !
» Klemm a rit heb abek e teuann re a-bred ;
» Ha n'ho peus-hu kant vloaz ? Kavit d'in-me, m'ho ped,

» Eunn all war dro ama zo ker koz ha ma'z oc'h ?
 » Kavit d'in, a bell bro, daou zen a ve kosoc'h ?
 » A-raok dont, eme c'houi, me a dlie ho kelenn,
 » Ho lezel eur pennad da starda hoc'h hordenn,
 » Da renka mad ho stal, dre skrid ha war baper,
 » Da beur-zevel ho ti, da rei greg d'ho penn-her.
 » Ha ne voa eur gelenn, pa'z ea e-biou d'e hoc'h
 » Ar skiant hag ar spered, pa ne voac'h evit loc'h,
 » Pa n'ho poa mui a vlaz, pa ne glevac'h berad,
 » Oc'h sklerijenn ann deiz p'oa dall ho taoulagad,
 » Pa voa pep tra 'vid hoc'h evel na vijent ket,
 » Pa voa ho kar, ho cheo dre ar rolec'h chalet,
 » Pa voa ann heol laouen eat diwar ho treuzou,
 » Pa n'ho poa perz er bed, na perz enn ho madou,
 » Ha ne voa, lavarit, ha ne voa eur gentel
 » E tostea ar mare, ann amzer da vervel ?
 » Gwelet ho peuz ho mignouned,
 » Darn maro, darn toc'hor, darn all gant ar c'hlenved.
 » Evit diskouez d'hoc'h eo, e daou pe e tri c'her,
 » Ez oc'h bet kelennet hag ho peuz bet amzer.
 » Gan-en brema, paotr-koz, e rankit dont dioc'h-tu
 » E pe zoare-bennag ema gan-hoc'h ann tu ! »
 Ne lavare ket gaou : pep den, deut d'ann oad-ze,
 Dioc'h taol fest ar bed-ma mont laouen a dlefe,
 'Nn eur drugarekaat ha great he bakaden ;

Rak pegeid e c'heller, o tenna war 'nn neuden,
 Dale c'hoaz d'he zerri ? — « Perak 'ta klemm, den koz ?
 » Gwelit ar re iaouank, war vale deiz ha noz
 » O vont hag o kerzet, o redek da bep bro
 » Da glask enor, madou heb aoun rak ar maro.
 » Ar re-man zo diskiant, ha n'oc'h out-ho evel ?
 » Evel d'ho, 'vel ann holl, allaz ! red eo mervel. »

O klevet va frezeg arabad e ve poan :

Ann den a-zioc'h he vez a varv gant muia doan.

Mervel, mervel zo kriz, pa ne c'hell ann ene,

Eat dre ar muzellou, dont er c'horf adarre.

AL LEON, AR BLEIZ HAG AL LOUARN

Eul leon asik, isil, dre ma voa koz meurbed
 A felle d'ezhan kaout louzou oc'h ar gosni.
 Pa gomz eur roue-bennag, ne dalv netra d'omp-ni
 Klask digarez e-bed,

Na lavaret d'ezhan ez eo dreist hor galloud. [maout.
 Eur perz fall e ve d'omp klask stourm oc'h eur seurt
 Ar roue-man a c'halvaz e-touez pep rumm loened
 Louzaouerien e-leiz, hanvet medisined,
 A bep seurt anezho : ha re vad ha re fall.
 Ar re-man a voa stank, rouez voa ar re all.
 Setu o tont d'he gaout euz a bep korn ar vro
 Loened medisined, gant-ho louzou 'r maro.
 Gant-ho n'edo al louarn, emichanz, dre 'nn abek
 Ne gare ar re vraz ha ne voa ket lostek.
 Mad ar stal : Gwillou 'r bleiz, he douchen atao lemm,
 Flatrer ha fistouler, o kaout ann dro a flemm.
 Dispenn ra he vignoun a zo choumet er gear
 Da gousket, eme z-han, goude dibri eur iar.
 — « Pa vez bouroun he gof, ne ra forz euz a zen. »
 — « Euz a zen? eme 'l leon; mad! mad! brema zouden
 » Ra vo c'houezet ann tan war-n-han, ma na deu ket! »
 Dont a ra diwar er, hag o veza klevet
 Edo ar bleiz iuzaz o c'hober he voutou :
 — « Aoun am beuz, eme z-han, n'ho pet klevet, aotrou,
 » Gevier diwar va fenn
 » Evid-hoc'h pa bedenn,
 » Ha na venn bet e gaou diraz-hoc'h tamallet?
 » N'edounn gant ar re all, pa'z int deut d'ho kwelet.
 » Eat voann, pell dioc'h ama,

» 'Vid hoc'h, aotrou, da bardouna.
 » Em zroiou-pell em beuz komzet
 » Oc'h tud gwisiek ha fur meurhed.
 » Laret em beuz d'ezho ho poa eur gwall stropad,
 » Edoc'h war an diskar. » — « Setu neuze, a-vad,
 » Eme ann desketa, petra zo da ober :
 » O veza ma'z eo koz, en deuz ezomm tomder
 » Da nevezi he c'hoad, da zont kre ha seder.
 » Lakit war-n-han dioc'h-tu kroc'hen eur bleiz kignet,
 » Gwad hag all, tomm bero, ar c'henta vo kavet.
 » Da barea dioc'h kosni eo eul louzou dispar,
 » Eme 'r medisn-ze, ar brasa war ann douar.
 » Setu ama Laouik a zo mad he groc'hen
 » D'ho kolei kil ha troad, evel eur zoudanen. »
 Keleenn al louarn voe kavet mad :
 Ar bleiz war he liven lakeat,
 A voe rak-tal diskroc'hennet,
 Goude freuzet ha dispennet.
 Gant he gik al leon a goaniaz,
 Gant he groc'hen en em c'holoaz.

Setu, tostennerien, penaoz vezit paket!
 O floura ar re vraz, n'ankounac'hait biken
 Ann drouk a rit d'eunn all, el leac'h ma n'ema ket
 Evit en em zifenn,

Ann drouk-ze war-n-hoc'h-hu a zilammo eunn deiz ;
C'hoarvezout rai gan-hoc'h ker gwaz ha gant ar bleiz.

Ann teod laben aliez d'he dro a vez flemmet,

Pa na vez dispennet.

Gwella zo eo tevel

Ha lezel ar gevier da vont gant ann avel.

AL LABOUZ TIZET GANT EUR BIR

Tizet enn he galoun gant eur bir askellek,
Eul labouz o ouela war he stad truezuz,
Dre ma wasae d'ezhan, a lavare doaniuz :
— « Ha red eo e vemp-ni euz hor maro kiriek !
» Tud kriz, tenna a rit, euz plunv hon diou-askel,
» Peadra d'hor lakaat diwar nij da vervel.
» Arabad ober goap, wenn fall ha didruez,
» Evel gan-e-omp-ni, gan-e-hoc'h a c'hoarvez. »

*Etouez bugale 'nn dud ann hanter, pe war-dro,
Da ganna 'nn hanter-all treujou keuncud a ro ;
Enn dro d'ezho euz stignet drouk.
'Pad ma vo daou zen beo, unan vo boed ar grouk.*

AR GIEZ-RED HAG HE MIGNOUNEZ

Pa rooc'h, mignoun e vezoc'h ;

Den fall a-vad, pa c'houlennoc'h.

Eur giez-red a voa tostik da gelina ;
Ne c'houie e pe leac'h dizamma he c'hofad.
Pedi ker brao a ra eur vignounez e doa,
Ma ro hou-man he loj d'ezhi d'ober torrad,
Gant ma'z aio er meaz,
Pa vezo eat war veaz.
Ar giez a ia ebarz, — gortoz a ra he zro ;
Laoskaat ra war-n-hi : e-ben neuze zistro.
Ar vamm-giez a c'houlenn out-hi
Pemzek derveziad all da choum c'hoaz enn he zi ;

— « Rak, eme z-hi, va bugale
 » Iouank-flamm ne c'houzont bale. »

Evit lavaret berr, bez' e doe he goulenn.

Ann amzer, deiz ha deiz, a nij war-zu tremen ;

Deut eo ann eil mare.

Ar perc'hen adarre

A zistro da c'houlenn he zoull, he zi, he c'hampr.

Neuze ar goz-vamm-giez, gant he zeod lemm ha lampr,

A lavar distagel :

— « Brema ac'han ni iel,

» Mar d-oc'h evit hor c'has er meaz. »

Dent he zorrad ne voant dent leaz.

Roit eunn dra d'ar re fall, goude keuz ho pezo.

Evit kaout ho tra digant-ho,

E vezo red c'hoari ar vaz,

Harzal ha kregi-du, diskolpa evel chas.

List-ho da vont dreist ho treuzou,

Hag e vezo 'r peuri berr a-bréd d'ho kenou.

AL LABOUZ BIHAN HAG ANN DEN

D'ANN AOTROU G.-E.-C. MALMANCHE, SKOAZ-MERER.

« Deuz, labousik, em c'haoued wenn,
 » Labousik koant a nij laouen,
 » Deuz da zibri greun, kuign ha mel !
 » Ar bleunv zo e liou da askel
 » A vezo da wele, da neiz.
 » Deuz 'ta ! Hep paouez hed ann deiz
 » C'helli kana, kousket enn noz :
 » Labousik koant, me da c'hortoz. »
 Al labouz fur neuze d'ann den
 A lavaraz : — « Gwell eo gan-en
 » Nijal, kana dre ar c'hoajou,
 » Kousket a-zindan ann deliou,
 » Sellet enn Env oc'h ar stered
 » Bihan 'vel d-oun ha kaer er bed. »

*Gwell eo frankiz d'ann diouaskel
 Evit eur gaoued leun a vel.*

Bugale, tud diwar ar meaz,
 Setu lavar al labouz keaz,
 Al labousik n'en deuz netra
 Nemet he askel da nija,
 Nemet he gan da veuli Doue,
 Nemet he galoun, he ene
 Da garet he vamm hag he dad,
 Kement tra zo, kement zo mad;
 D'ho karet c'houi, bugaleigou,
 Elez war barten ho mammou.
 Ho mammou keiz, petra rafent
 Ho tioueret-c'houi ma ranksent?
 Mervel, siouaz! gant keuz ha doan
 War lerc'h ar vugale vihan
 Ho deuz ganet, ho deuz maget,
 Ha digant-ho a ve lamet.
 Petra rafac'h-c'houi hoc'h-unan,
 Bugale, mar kollfac'h ho mamm?
 Diout-ho pell-pell ma vec'h kaset,
 Ha gant tud kriz ma vec'h stlapet
 Enn eunn toull doun hep sklerijen,
 Hep na ve den enn ho kichen?
 Ar pezh a ve great d'ho mammou,
 D'e-hoc'h ive, bugaleigou,
 Ann dra-ze rit d'al laboused

A vez gan-e-hoc'h dineisiet,
 Ha lakeet e kaouedou,
 Da vervel gant nooun ha gant riou.
 Ann dra-ze rit ha ne reoc'h ken,
 Goude klevet mad va c'helenn :
 — « Gant den e-bed ne vez karet
 » Bugale fall ann drouk spered.
 » Ann drouk a reomp d'ar re vihan
 » A gouez war hor penn hon-unan.
 » E gwirionez, Doue a zo leal,
 » Ne zigas mad d'ar re ra fall;
 » Biskoaz digastiz ne lezaz
 » Nag ar muntret, nag ar iuzaz.
 » Iud ar bugel, muntret ann den
 » Gar ober poan d'eur geillenen
 » Diwar c'hoarzin, diwar c'hoari.
 » Hou-nez da zen n'eo kevridi;
 » Rak pep labouzh, gwezit er-vad,
 » Evit eunn dra-bennag zo great.
 » Evel d-hoc'h, en deuz gourc'hemen
 » Da viret er bed penn-da-benn.
 » Ar gourc'hemen-ze, bugale,
 » Ober vad ann eil d'egile,
 » A vez torret, o tincisia
 » Labousigou great da veva,

» Great da garet ha da viret
 » Na ve debret gant ar prenvred
 » Ar greun a ra bara d'e-hoc'h.
 » Hiviziken 'ta, gant a reoc'h,
 » List anezho, pa'z int laouen,
 » Da gana kaer ho c'hanaouen !
 » Bugale, tud, list anezho,
 » Ann Aotrou-Doue ho pennigo ! »

 AR C'HI HAG AR C'HONIKL (1)

D'ANN TIERN L.-LUSIAN B...

Sezar, eur c'hi maill ha brudet,
 Besk he lost ha rok he galoun,
 A voa lammet enn he zav sounn

(1) Cette fable est une traduction libre de celle du *Chien et du Lapin*, composée, dit-on, par Napoléon Ier, pendant son séjour à l'école militaire de Brienne. Elle a paru, en français, pour la première fois dans le *Journal des Villes et des Campagnes*, le samedi 8 février 1851.

Tost d'eur c'honikl iaouank, hag out-han o sellet :
 — « D'in-me oud, eme z-han, he gurun o c'hoardrouz,
 » Ken a grenaz enn-dro al labousigou keiz.
 » Me eo Sezar, ne dec'h rak bleiz ;
 » Gan-en-me n'euz ket a c'hlabouz ;
 » Anavezet ounn e pep bro. »
 Ar c'honikl, pa glev he hano,
 Lavar he *in manus*, a laka he ene,
 Enn eur ouela, 'tre daouarn Doue.
 Goulenn a ra, enn eur grena :
 — « Aotrou ar C'hi, mestr ar vro-ma,
 » M'en em roann d'e-hoc'h, petra a reot-hu d'in ? »
 — « Da laza rinn ! »
 — « Ha mar tec'hann ? » — « Ne di ket pell,
 » Hag a-bred e ranki mervel ! »
 — « Petra, eme 'r c'honikl, n'euz forz penaoz, hepred
 » Koll va buez a zo d'in red ?
 » Mervel evit mervel, tec'het zo gwell gan-en. »
 Ha dreist ar c'hleuz dioc'h-tu ar c'honikl a lamm
 Piou damallfe 'nezhan ? Ne gredann den ebed. [krenn.
 Rak-tal ma voe gwelet
 O vont kuit, o tec'het,
 Ar chaseer war-n-han a viz ceun hag a denn ;
 Hag ar c'honikl d'ar red, ha Sezar oc'h torgenn.
 « Ac'hanta ! va c'holen, ha n'en doa ket great mad ? »

*Lakit ho poan da labourat
Hag ann Aotrou-Doue ho skoasio,
Petra-bennag a c'hoarvezo.*

AR WENANEN HAG AR GEILLENEN

DA VIGNOUN AR VUGALE, ANN AOTROU A. TROUDE

Savet abred, eur wenanen
A zistroe d'he c'hest laouen
Gant eur beac'h mel e doa kavet,
Dre ar prajou war gant boked.
Gant-hi en em gav 'r geillenen,
A lavar d'ezhi : — « Penzoden!
» Atao em' oud o labourat,
» Hep na deu d'id netra a vad.

» Perak poania, evel a rez,
» 'Vit eur rouanez didalvez?
» Mar karfez heuilla va c'helema
» Ha labourat 'vid-oud hep-ken,
» Neuze ne ve kollet da boan. »
— « A gav d'id, koz trabel vihan,
» A lavaraz ar wenanen;
» Ha petra dalv, me her goulenn,
» Al labour n'eo great 'vit ann holl?
» 'Vel da gomzou ez a da goll. »

*E Breiz-Izel, e Breiz hor bro,
Ez euz koar ha mel tro-war-dro,
Koar ha mel euz ar re wella
Ne vent kollet, evel brema,
Mar karfe 'nn dud, 'vel ar gwenan,
En em voda holl a-unan
Da labourat ar brezounek.
Breiziz, gwir vreudeur kalounek,
Mougomp ann drouk dre ober mad,
En em skignomp holl e pep prad
Da gutuill bleunv ar re gaera,
D'ober eul labour ar gwella,
D'ober da Vreiz kant kurunen,
Ha pa ve fuc'h er c'hos keillen!*

AR RAZ EAT DA LEAN

D'AM BREUR H. M., B....

Er Sao-Heol ema 'r brud (pep bro 'n deuz marvailloù),
 E voe gwechall eur raz skuiz o veva er bed.
 'Vit beza, eme z-han, didrouz dioc'h ann holl draou,
 Ez eaz d'en em denna 'nn eunn dorz vara braz-ed.
 Al leac'h-ze, enn distro, a voa frank ha ledan ;
 Tro-war-dro ne choume nemet-han he-unan.
 Hor lean vevaz eno, evel gwechall ar zent.
 Kement e labouraz gant he deod hag he zent,
 M'en devoe 'barz nemeur, evit en em vaga,
 Ar pezh en doa ezomm : minfik ha kreun-bara.
 Kof a zavaz out-han : Doue a ro he vadou,
 A vozadou,
 D'ar re ho devez roet d'ezhan ho c'halounou.
 Eunn deiz da gaout ar raz santel
 E teuaz, a berz pobl ar razed,
 Kannaded,

Da lavaret d'ezhan e voa savet brezel
 Gant ar c'hisier hag hi : voant deut, enn eur dremen,
 Da c'houlenn digant-han eunn draik enn aluzen.
 — « Mont a reant, eme z-ho,
 » Da glask pell ac'hano
 » Razed all d'ho harpa a enep ar c'hisier.
 » Ker-Raz a voa kelc'het ; hep gwennek na diner
 » Voa bet red d'ezho mont, ker braz voa ann dienez.
 » Ne c'houlennent kalz tra ; war-benn daou, tri dervez,
 » Gant ann arme razed hi a vije distro
 » D'ho bro. »
 — « Va mignouned, eme al lean, [e poan.
 » Gant traou ann douar, pell zo, me n'emounn mui
 » Ouc'h-penn, penaoz eur raz, zo ker paour ha ma 'z
 » A ve evit ober d'hoc'h-hu eur vad beunag ? [ounn,
 » Dioc'h ar bed me a zo distag.
 » 'Velato e pediun, euz a greiz va c'haloun,
 » 'Vit ma teui ann env da harpa ac'hanoc'h
 » Ha da rei d'hoc'h ar peoc'h. — »
 O veza komzet evel-se,
 Ar zant a brenn he zor neuze.

*Oc'h piou, me her goulenn, eo ar raz-ma hevel ?
 Oc'h kalz a dud, siouaz ! n'em beuz karg da henvel :
 Ouz-in-me, ouz-hoc'h-hu hag ive oc'h pep den*

*Ne ro ann aluzen,
Pa wel e toull he zor, o c'hlaourï gant ann naoun,
Ar paour keaz reuzendik.
Dont a raio ho tro, diwallit, pinvidik!
Da c'hortoz me lavar : Kaloun mean enn ho kreiz,
Kristen oc'h ha den kriz.*

Pedi, pedi zo red ; mont euz ar bed zo mad,
Ha gwelloc'h, a gav d'in, maga paour, emzivad.

Ar c'henta lavaraz mouga ar baourentez,
Miret oc'h ar beorien da ziskouez ho lorgnez,
Hag hen a voa manac'h, ha roet en doa d'ar paour
Kement vad en devoa : he leve hag he aour ?
Ha dre garantez eo e komze ann den-ze ?
Kredet neb a garo !... Mez d'ezhan pa wele
Eunn den keaz reuzendik o c'houlenn peadra
Da c'holei he groc'hen, da gaout eunn tamm bara
Ha lavaret a rea d'ezhan e toull he zor :
— « Deut, mignoun, 'tal ann tan, deut affo er goudor !
» Deut da zibri eunn tamm, pell a zo ho peuz naoun,
» Ar pez a zo em zi euz a greiz va c'haloun ! »
Pe ma ne roe netra, eur ger mad euz hor bro ?
— « N'em em zaleit, paour keaz, eur weach all ho pezo ! »
Nann ! nann ! ne voa Breizad, hen-nez ne voa kristen,

Ar c'henta gavaz diez, skoaz-oc'h-skoaz gant peorien
Bale dindan ann env, oc'h ann heol benniget.
Ann heolzo lagad Doue ha ne rafe tro 'r bed,
Ma n'en divije bet pell zo ar gourc'hemen
Da strinka 'vit ann holl tomder ha sklerijen.
Tomder ar garantez ne zell oc'h den, na tra,
Oc'h pinvidik na paour, oc'h brasa, bihana.
D'ezhi omp hevel holl : hag al laouenanik,
Ho preur-c'houi, peorien geiz, dister ha bihanik,
Zo kement diraz-hi ha roue brasa ar bed ;
Hen ha c'houi zo gant Doue gwelloc'h zo-ken karet.
Ne ket Doue diwar-n-hoc'h a droi he benn gant mez,
Diouz-hoc'h-hu birviken ne d-ai he garantez,
He garantez a bad evel he sklerijen.
Pe goulz e teui a-benn euz a galoun ann den,
Da ziskouez d'he spered, gant traou ar bed-ma dall,
Ne d-co ket ann amzer brema evel gwechall ?
Gwechall e voa peorien, evel a zo brema,
Hag ive kalounou hag a garie ranna
Kement tra ho devoa, madou ha karantez,
Gant ho breudeur doaniet, peorien enn dienez.
Brema ni hor beuz mez, ha marteze donjer,
Pa welomp ar re haour o tont war-zu hor c'her.
Evit ho chas enn dro, kenta ha ma c'hellimp,
Ni, tud vad, kristenien, d'ezho petra a roimp ?

Diner merglet, pensel, askorn pe vara louet,
 Traou ne brizfe koz-chas c'houesa evit ho boued.
 Al loened a laosker da heuri dre r' mesiou,
 Al laboused a nij dre hent kaer ann envou,
 Hag ar paour, hen hep-ken, a vo miret out-han
 Da vale dre ar vro, enn amzer zo breman ?
 Dont a rai eunn amzer (daoust ha petra virfe ?)
 Ma vo torret ho fenn onz koz tud ar seurt-se.
 Kaer a zo lavaret ; ni ne dalvezomp ket,
 Ni zo ho bugale, hon tadou koz zo bet.
 Ha war hor lerc'h, siouaz ! hor bugale, d'ho zro,
 O welet petra reomp, falloc'h c'hoaz a vezo.

Da neb en deuz ezomm, roomp ann aluzen ;
 Diskouezomp, evel Doue, e karomp ar beorien ;
 Pe ma n'hor heuz netra, laoskomp da vihana
 He gi gant ar c'heaz dall n'en deuz dourn d'he rena,
 He flac'h gant ann den koz da vale dre ar vro,
 Da vont, harpet war-n-hi, dre al leac'h ma karo !
 Pe zrouk a zo eno ? Daoust ha fall eo diskouez
 Eo mezuz enn oad-man oc'h ar paour kaout truez ?

*Pedi, pedi zo red ; mont euz ar bed zo mad,
 Ha gwelloc'h, kalz gwelloc'h, maga paour, emzivad !*

AL LOUMMIK DOUR MOR

D'ANN AOTROU CHARLEZ A VRO-D'HALL

E gweled ar mor doun eul loummik dour beuzet
 A lavare o vont : — « Ne d-oun netra er bed !
 » Perak, Doue galloudek, c'houi a dro ar rod vraz,
 » Perak ho peus-hu great euz ac'hanoun, siouaz ! »
 Er mare ma komze, eunn histren a zigor
 Hag a ef enn he c'hreiz ar beradennik mor.
 Dont da galedi ra, da veza meari perlez.

Evel-se a c'hoarvez :

*Pa stok dourn Doue enn den, a zo ann distera,
 E strink diwar he dal eul lugern ar gaera.*

Netra, netra er bed gant Doue ne d-a da goll :
 Eul loumm dour er mor braz, war ann douar eur ieoten
 A zo a ziraz-han ker kaer evel ann heol.
 Evit kaout anezho n'en deuz nemet astenn

He vrac'h hep laret ger, hag e teu pep unan.
 Gouzout a reont er-vad, ker koulz braz ha bihan,
 Evit petra int great, piou zo o c'hourc'hemen.
 Ha perak 'ta neuze eo dishevel ann den ?
 Kaset gant he galoun ha deut dall he spered,
 He skiant a zo ken teo, m'en deuz beac'h o welet
 Evit piou ez eo great, hag e tle he ene
 Mont, dre histren he gorf, da vean perlez enn Ee.

PETRA DALV ANN DESKADUREZ

D'ANN AOTROU MAURIÉS, LEORTIEK.

*Gwell eo deski mabik bihan
 Eget dastum madou d'ezhan.*

(St-Hervé. — Leg. celt. de M. de la Villemarqué)

Enn eur vro bell, 'tre daou vourc'hiz
 Gwechall-goz e savaz diviz.

Unan a voa desket ha paour,
 Ann eil azen ha d'ezhan aour.
 He-man evelato a voa doun enn he benn
 Ne voa ket egile netra enn he gichen.
 War he veno, fur ne vije
 Dreist hen-nez nep n'hen enorje.
 Nemet ann dud diskiant ne enoront danvez ;
 E ialc'h ar pinvidik n'ema ket ar furnez.
 Ar pinvidik lare aliez
 D'ann hini en doa gwisiegez :
 — « C'houi a gav d'hoc'h, me gred, ez oc'h eunn ozac'h
 » Hag e talc'her ac'hanoc'h stad ? [mad,
 » Lavarit d'in eta, ped gweach, hed ar zizun,
 » Diwar bara ha dour ez eo rankout d'hoc'h iun,
 » Epad ma vez gan-en bemdez Ivon pe Baol
 » O kefesta laouen, o tibri oc'h va zaol ?
 » Ha petra dalv d'ho seurt beza atao o lenn ?
 » Evit-se n'hoc'h lartoc'h, n'eo flouroc'h bleo ho penn !
 » Atao oc'h lojet tost da neiz filip ann doen ;
 » Gwisket e miz kerzu, evel e miz even ;
 » Enn hanv evel er goanv c'houi a zo hoc'h-unan,
 » Ho skeud ho mevel braz hag ho mevel bihan.
 » Petra dalv eunn den ezommek,
 » Pa n'eo evit dispign gwennek ?
 » 'Mesk ar re n'heller dioueret

» Ne deuz hini, hini e-bed
 » Par d'ar re-ze hep-ken a strink diout-ho madou,
 » Aour hag arc'hant a vozadou.
 » Evel-se eo a rann : me, evit ober mad,
 » A ro da labourat
 » Da bep micherour zo : da baotr ar rokenen,
 » Hag, etouez kalz re all, d'hoc'h-hu, skrivanerien,
 » A laka koz skridou war hano ar re vraz. »
 Grik, grik ne lavaraz
 Ann den desket,
 Evit klevet

Kemend all a gonsiou n'ho doa na lost na penn.
 Brezel a zigoraz ha, gwelloc'h evit den,
 E tiskouezaz anat eo ann deskadurez
 Talvoudusoc'h evit danvez.
 Ar gear m'edont ebarz, dre nerz voe kemeret.
 Ho daou ez ejont kuit : hen-nez ne voa desket,
 Disprizet gant ann holl, enn dienez vrasa,
 Ne gavaz e nep leac'h dor zigor, tamm bara.
 Egile all a-vad
 E pep bro, gant ann dud, voe digemeret mad.
 Hag evel-se, hep diviz all,
 'Voe etre z-ho barnet ar stal.

*Euz ann deskadurez
 Teu eurusded, furnez ;
 Ha diwar ar madou,
 Anez skiant, kalz poaniou.*

*List da lavaret tud diskiant,
 Deskadurez a dalv arc'hant.*

AL LOGODEN EUZ A GEAR HAG AL LOGODEN
 DIWAR AR MEAZ

 D'AM DIOU C'HOAR J. HA M. M....

*Kasit, Breiziz, er meaz ho ti
 Boasiou fall ha nevezenti.*

Hervez ma welann skrifet sklear,
 Eul logoden, ganet e kear,
 A ieaz eunn deiz kuit euz he zi
 Da c'hoari war ar meaz, eme z-hi.

Enn eur c'hoad braz en em gavaz.
 Eno, ann noz a dremenaz
 Gant eul logoden euz ar vro,
 Logoden fur mar doa war dro,
 A voa choumet sioul enn he c'hear
 Da zibri he boed, tomm pe glouar.
 Logoden gear c'houl digant-hi
 Ha ne devoa tamm da zibri?
 — « Eo da, e feiz! eme e-ben,
 » Hag a galoun vad digan-en,
 » Ar pez am beuz as po founnuz.
 » Daoust ha te ne vez ket figuz? »
 — « Tamm 'bed! nemet gweachouigou,
 » Da vorlarjez hag enn dichen.
 » Neuze, dre gaout da lipouza,
 » Ne gavann mad ann dra wella.
 » Evit hirio, dre m'am beuz naoun,
 » Gwella ve d'in eo eunn dra founn. »
 Logoden gear, debret he c'hoan,
 Ia da gousket goude diboan,
 Ha daoust ma voa plouz he lojeiz,
 Pa zihunaz, voa pell ann deiz.
 Setu hi brema war ar meaz
 Digemeret mad, enn he eaz;
 N'oa e nep leac'h 'vit beza gwell.

Evelato, ne choumaz pell ;
 Laret a reaz d'he mignounez :
 — « Ebad eo va doare gan-ez,
 » Ha koulskoude gwell eo va zi ;
 » Deuz gan-en, euruz e vezi.
 » Ne d-eo eno evel ama,
 » Ar pez as peuz ne d-eo netra.
 » Eno, te a iel da gousket
 » War ar plunv kunv, enn eur c'holc'hed ;
 » Lojet vezi enn eul lez kaer
 » Zo da eur roue pe da eul laer,
 » E solierou goloet a-bez
 » Gant limestra euz ann Indez.
 » E-skoaz va c'hear, hep laret gaou,
 » Da di, mignounez, zo eur c'hraou.
 » Eno, ouc'h-penn pinvidigez,
 » Es pezo traou, traou mad bemdez ;
 » Deuz 'ta gan-en hag e weli
 » Pe gemm zo etre hon daou di. »
 Al logoden diek gounezet
 A iez gant-hi. — En em gavet,
 Logoden gear he c'has rak-tal
 D'ar gegin, d'ar zolier, d'ar zal,
 Leun a vadigou, a vleud flour,
 Traou mad distaill n'en deuz ar paour.

Staga a reont, m'int o tibri,
 Pa c'houigour 'nn nor o tigeri.
 Logoden gear e daou lamm-krenn
 Zo enn he zoull; e leac'h e-ben,
 Ne c'hwie eno ann ardemez,
 A skrab, a dro leun a enkrez.
 Pa zistrojont euz a gear-guz,
 Logoden gear, ne voa figuz,
 'Stag adarre; — war lerc'h, e-ben
 A zo lostek gant he zersien.
 He mignounez oc'h he gwelet
 O krena, o veza nec'het,
 A c'houlennaz dre garantez :
 — « Petra zo o c'hoari gan-cz? »
 — « Strafuillet ounn gant ber braz aoun
 » Ma'z eo d'in torret-krenn va naoun;
 » Keuz am beuz d'as peza kredet
 » Hag ama da veza deuet.
 » Ar pez voa mad a lavarez,
 » Ar pez a voa fall a nac'hez,
 » Ha koulskoude te da-unan
 » A skrab ive, 'vel a welann,
 » A-raok ann dud hag ar c'hisier,
 » Stankoc'h ama evit em c'her.
 » Gwelloc'h eo beza war ar meaz

» Enn eunn toull fall hag enn he eaz,
 » Eget beza e ti rouanez,
 » O krena atao gant enkrez. »

*Ar marvaill-man dlefe deski
 Ez eo gwelloc'h da bep hini
 Choum e peoc'h en he di bihan
 El leac'h m'ema euruz, diboan,
 Eget beza e-kreiz anken
 Enn eur maner zo d'ann estren.
 Ne d-eo ket e tiez ar re all
 E vever eaz, e varver leal.
 Al logoden diwar ar meaz
 Zo skouer d'ar re ne d-int ket eaz,
 Ne d-int ket eaz war ar mesiou
 Da choum hep dont war dro 'r c'heriou,
 Da ziskouez ez int tud diskiant,
 O kaout ho devezo arc'hant,
 Dillad kaer ha boed da veva
 Evit trei ar vein da zec'ha.
 Ne ket enn amzer ma e kouez
 Ann aour euz a vlenchou ar gwez!
 Enn eur dec'het a-raok ann naoun
 Hep labourat, int digaloun;
 Tud didalvez ha tud diroll*

*A ia gant-ho bemdez da goll
 Feiz ho zadou hag ho furnez,
 Goude dont da veza lorgnez,
 Mez ar vro ha gouli ar bed,
 Gant ho gwall reverzi nec'het,
 Ez eont, sammet a dorfejou,
 Da vreina er vac'h oc'h 'r c'hefiou.
 Gant al logoden eo deski
 Distrei d'hor bro, choum enn hon ti
 Da veva, 'vel ho deuz bevet
 Hon tadou koz zo er vered ;
 Da gas d'ho c'haout hor relegou,
 Hag hon ene eeun d'ann Envou.*

AR BOUC'HED HAG AR GAORIGED

Ar gaoriged a c'houlennaz
 Kaout baro hirr, 'vel ar bouc'hed ;
 Hag ho goulenn d'ar re-ze bet,
 Ar re-man oc'h Doue a glemmaz,
 O lavaret : — « N'euz mui a gemm

» Tre ar re vad hag ar re fall. »
 — « Bouc'hed fleriuz ! perak tamall,
 » Perak ouz-in-me dont da glemm,
 » War zigarez m'am beuz roet
 » D'ar gaoriged ive baro ?
 » Kaout baro bouc'h zo divalo
 » Oc'h gronj pennou a zo divoed ;
 » Eur vez int d'ar re ho dougenn,
 » Anez kaout skiant, furnez, chemed.
 » Ne ket dioc'h baro ar spered,
 » Nag ar vaouez dioc'h he lostenn.
 » Ar falla loen a zo reunek,
 » Hag enn oad-man kalz a c'hragez
 » Zo red d'ezho derc'hel bragez,
 » Dre gaout ezezh zo re varvek. »

Ne ket eur gaou : gwazed a zo
 Ne d-int netra nemet lastez,
 Kos marmousien, tammou lakez,
 Spount arn dud vad ha mez ar vro.
 Ficha baro reont enn avel,
 Enn eur gredi ho deuz kalon,
 Ha ne ve evit-ho Samson
 Gant he vleo hirr evit herzel.
 Sellit piz, diwallit, paotred,

Dalila ne ket maro c'hoaz.
 O c'hoari kas ar fall er meaz,
 Gant-hi a-bred e vioc'h teurket.
 Ar c'hrek a iel er penn kenta,
 Ha c'houi war-lerc'h, panezeien,
 Sounn ho kribell, 'vel killeien,
 A vo klevet c'hoaz o kana.
 E leac'h kana, rusia dlefac'h;
 Ar c'hrek dinerz, mad ha tener
 Ha kalounek e peb amzer
 A labour a nerz he divreac'h;
 Poania a ra enn noz, enn deiz,
 Evid-hoc'h, 'vit he bugale,
 Hag he c'harantez, war vale,
 Ne baouez da bedi gant feiz,
 Evit ma troi da vad ar bed,
 Ma teui kaloun, skiant d'he fried,
 E-leac'h brabans, lorc'h ha fouge
 M'en devezo doujanz Doue,
 Ma talc'ho mad d'ar gourc'hemen,
 Pa n'en defe ket eur varven!

*Ma pec'haz ar c'hrek da genta,
 D'he fried ma rankaz plega,
 Abaoe, dre he c'harantez,*

*Ne zeil oc'h poan nag oc'h enkrez
 Abaoe, gant nerz he c'haloun,
 Evel ar mor ledan ha doun,
 Ar bed a zo gant-hi loc'het
 Hag he fec'hed kant gweac'h gualchet.
 Perak ann den n'ef-hen ket leal?
 Goude rebech, goude tamall,
 Perak ne veul gant gwirionez
 Ar pezh a zo mad er vaouez?
 Fazi ar c'hrek a vez kavet,
 Ar vad a ra a vez nac'het.
 Tamall gragez a zo ebad,
 Diez eo evel d-ho ober ar mad.
 Gwell ober mad 'vit kaout baro
 Bezet drouk enn den a garo!*

ANN HOUAD BIHAN HAG AR GIEZ

D'ANN ITRON L.-A^{le} PENQUER.

Et mon cœur est rempli d'adoration pure,
 Pour celui qui créa, dans l'humaine nature,
 Cet amour surhumain de la mère à l'enfant.
 Amour immaculé, prêt pour le sacrifice !
 Amour acceptant tout : croix, souffrance, calice !
 Amour toujours esclave... et toujours triomphant !

Mme A^{le} PENQUER (*Révélation poétiques.*)

Eunn houad a voa, iaouankik-flamm,
 E-touez ar ier o klask he vamm.
 Krial a rea ma voa eunn truez !
 — « Paour keaz houadik, eme eur giez,
 » A voa gant he chas o tremen,
 » Da vamm zo a-hont war al lenn
 » Oc'h da c'hortoz, ha te ama. »
 — « War al lenn z-hont, va mamm n'ema.
 » Va mamm a zo eur iar wenn-kann,

» Eur iar zo mad, mar deuz unan. »
 — « Gant eunn houadez oud bet dofet ! »
 — « Ne ket eur iar deuz va goret ? »
 » Koulskoude, ne ket ann houadez,
 » Ar iar zo enn dro d'in bemdez. »
 — « Da vamm, eur iar ? Diod oud a-vad,
 » Euz a vi iar ne deu ket houad. »
 — « Ne c'houzounn a be vi teuann,
 » Ann houadez ne anavezann,
 » Ac'hanoun ne ra van e-bed.
 » Ar iar a-vad a ro d'in boed,
 » Ar iar d'ann dour a deu gan-en
 » Hag e pep leac'h zo oc'h va ren,
 » Oc'h va diouall, gant he askell,
 » Dioc'h ar riou ha dioc'h ar sparfell.
 » Kaer ho pe 'ta din lavaret,
 » Gant ar iar, pa na venn ganet,
 » Ar iar am c'har a zo va mamm,
 » Pe leac'h ema ? Hi a glaskann ! »

*Euz a vi iar ne deu ket houad,
 Hag evelkent e tro ar goad ;
 Euz a wenn vad e teu wenn fall.
 Ar vugale gant mammou all,*

Gant mammou n'ho deuz ho ganet,
 Karantez ho zud ne zenont ket.
 Ar vamm ne gar na merc'h na map,
 Hag ar bugel na mamm, na tad.
 Evel-se eo ez a da goll
 Ar garantez dre ar bed holl,
 Ho, gant karantez ar galoun,
 E kouez pep vad enn eur mor doun
 Ne zislounko, gant ann amzer,
 Nemet pense dioc'h ar reier,
 Nemet klenved divron estren,
 Nemet aliez danvez gwall den,
 Danvez grek fall, danvez muntret
 Digant magerez deut d'ar ger.
 Da c'hortoz, 'ma enn he gavel
 Ar bugel oc'h he gerent hevel.
 Gwelet e vo divezatoc'h,
 Pa deui lano ar mor da loc'h.
 Evel-se ez eo bet kollet
 Darn tiadou tudjentiled,
 Tudjentiled ha rouanez
 Kouezet maner kaer ho furnez,
 Dre ma kredent ne voa deread
 D'eur vamm utron beza mamm vad,
 Maga he map, he merc'h vihan,

Koll he gened, kaout re a boan,
 Beza evel eur vamm-diegez.
 Gwell eo gant-hi, pe deuz danvez,
 Pe deuz iec'hed, gwell ebatal,
 Rei he bugale d'ar re all,
 Rei he map, he merc'h da vaga.
 Ar mammou-ze, stankoc'h-stanka,
 Ve lavaret ne c'houzont ket
 Estreget genel a zo red,
 Pa zao diwar-dro ho c'halon
 Leaz ar garantez d'ho diwron.
 Al leaz-ze a zo bet great mad
 D'ar vugale gant Doue, ho Zad.
 Leaz ar vamm zo great d'he bugel,
 Leaz estren beza koulz ne c'hell.
 Anez, perak 'touez ar chatal
 Ne vag loened, loened re all?
 Euruz, euruz eo ar bugel
 En deuz eur vamm vad d'her genel,
 Enn deuz eur vamm vad d'he vaga.
 Ar vamm vad-ze ann eurusa!
 Ar boan e deuz ia e dudi,
 Pa wel he bugel o kreski,
 O trei out-hi he zaoulagad
 Hag he galoun leun a c'houez vad,

O lavaret : — « Va mamm, va mamm,
 » Te eo am c'har, te a garann ! »
Ne ket ar c'hrak e deuz ganet
Mamm ar bugel, ma ne vag ket.

AL LOUARN E TI EUR FURLUKIN

D'ANN AOTROU F.-M. LUZEL

Gwell eur penn iskiz leun a skiant,
Evit eur penn divoed zo koant.

Eur louarn a voa war ar studi
 Evit mont da zen a lezen.
 En em gavet da vont da di
 Eur furlukin a Les-Kuden,
 E voe mantret holl o welet

Kement all a draou oc'h hisier :
 Dillajou glaz, ruz, marellet,
 Barvouskennou, manegeier,
 Rokedennou, frezillonou,
 Darn arc'hantel, darn alaouret,
 Saou goullou, soroc'hellou
 E pep giz zo hag a zo bet
 Dastumet eno euz pep bro.
 — « Sadama 'vad kavet gan-en, »
 Eme Alan o trei enn dro,
 — « Ia, sadama d'in eur guden
 » Ha ne zifuillinn ket feteiz !
 » Evelato red eo gwelet. »
 Hag al louarn a zeou, a gleiz
 Da glask ar pezh ne wele ket.
 Furcha ha paoata a ra
 Ha, gant he fri tano aliez,
 Kaer enn deuz furguta, c'houesa
 E touez kement all a lastez,
 Foeltr vad ne gav nemet kos flear,
 Flear ar gevier, ann ormidou.
 — « Gwelloc'h eo d'in-me mont d'ar gear,
 » Mont da studia va lezennou,
 » Da c'hout ha me gavo gwelloc'h ?
 » Kudennou ive zo enn-ho ! »

Ha da vont kuit Alan a loc'h,
 Pa wel war eunn daol gaer eno
 Eur pezh mousklen, mar boe biscoaz,
 Dremm eunn den kaer, amzer voa bet.
 — « Sell ! eme Lan, setu eur goaz !
 » Dre glask er-vad em heuz kavet
 » Eunn dra-bennag a dalv ar boan.
 » Ne ket a-walc'h evelato :
 » Sellet piz out-han a rankann. »
 Ha war ann daol al louarn a zao
 Gant-han lemm ha krak he lagad.
 Trei ra enn dro d'ar vousklen den,
 Kemeret anezhi a zournad :
 — « Penn kaer, ma ve enn-han boeden ! »
 Eme 'l louarn, o vont ac'hano.

*Ann traou n'int ar pezh ma kreder :
 Er pennou kaer n'euz boed atao,
 Traou stank, kalz tud a weler
 N'int nemet c'houez, nemet avel,
 Traou brao dirak ann daoulagad,
 Tud lugernuz zo-ken a-bell ;
 Arabad out-ho tostaat !
 Skiant ha furnez dec'h peurvuia
 Dioc'h furtukin hag ormider,*

*Ar wirionez d'en em fuilla
 A red da di al tezenner.
 E-leac'h avel, lakait boeden
 E penn ar re ra c'hoariellou,
 Ha grit ive, dioc'h pep lezen,
 Trouc'ha struj ha frezillonou,
 Evit ma tevio ar furnez
 Diginklet kaer, kaer da bara,
 Ha, dreist pep tra, ar wirionez
 A dle beza ann heol sklera.*

AR C'HREK VEUZET

D'ANN AOTROU J.-P.-M. AR SKOUR

Tud zo hag a lavar : — « Ne d-eo netra e-bed,
 » Eur c'hrek zo o veuzi. »
 Hag eur c'hrek zo eur c'hi !
 Oc'h eur c'hi ve truez.
 Ha ne dalv ar gragez
 A zo tener ha mad, zo ho buez karet,

Karet ho bugale, karet ho friejon,
 A zo ar vein oaled a domm ar c'halounou,
 Ar c'hantoloriou kaer zo war-n-ho sklerijen,
 Goulaouennou ann ti, evel heol ann envou,
 Evel louzaouennou a bare peb anken,
 Ho dourn atao noz-deiz a bep-tu o viret,
 Dre 'r venoden ma'z eomp, na vemp gant drein toullet,
 Ha ne dalvont ar boan, lavarit d'in brema,
 E ve ar gragez-ze tennet dindan ar beac'h,
 E vent-hi skoasiet stard ha skoret gant ar vreach
 E deuz bet digant Doue ar galloud d'ho harpa?
 Ne ket harpa hep-ken, karet a zo ive.
 Anez ar garantez, na pe seurt harp a ve?
 Nebeud a dra-eo c'hoaz evit kement a vad
 A skuill euz he c'haloun eur c'hrek war he ziad.
 Piou goude a lesfe da vont gant ann dour red,
 C'hoar, pe vamm, pe bried,
 Hep lammet war he benn d'he c'hask bete 'r weled?

Ar pez a lavarann ne d-eo ket heb abek;
 Setu evit petra : ama ez euz menek

Euz eur c'hrek paour a voe beuzet
 Ean eur ster zoun, ar ster *Odet*,
 P'edo o vont da gas ha lein
 D'he fried, bener mein.

He-man, p'en doe klevet petra voa c'hoarvezet,
 A red, kollet he benn, da glask korf he c'hrek kez,
 Evit he liena, hag he lakat er bez.
 E-pad m'edo o vont, a bep-tu o sellet,
 Eur pez handennad tud gant-han en em gavaz.
 Goulenn a reaz out-ho ha n'ho doa ket gwelet
 Doare 'bed euz he c'hrek? Eunn darn a lavaraz :
 — « N'hor beuz gwelet netra; klaskit-hi izelloc . »
 — « Arabad! 'me re all, eunn tamm bráo eo gwelloc'h
 » Mont a enep ann dour, rak daoust ma'z euz dinaou,
 » Spered eur c'hrek atao a zalc'ho penn out-han;
 » Evelse eo bet great, a-viskoaz ha breman
 » Da zével he c'hribell enep ar gwella traou. »

*N'eo ket, o c'hober goap, trec'h ar gwir war ar gaou,
 Hag e vez gwella abek.
 Daoust petra eo spered eur c'hrek
 Pe ez eo fall, pe ne d-eo ket,
 Da enebi nep zo ganet,
 (Ar goaz hag ar vaouez
 Zo ann eil egile deut diwar enebiezh)
 A enebó bete mervel
 Ha goude mervel c'hoaz, mar gell.
 Gant-han, gant-hi e vezo poan,
 Ha war ho lerc'h marteze doan.*

PENAOZ DONT DA VEZA PINVIDIK

- « Va zad, lavarit d'in penaoz e c'hell ann dud
 » Dastum, evel a reont, madou ha kalz a vrud ? »
 Eme eunn den iaouank d'he dad deut war ann oad.
 — « C'hoantek eo da galoup, ha da gorf maget mad,
 » A zo kre ha nerzuz. — Ama, va map, selaou :
 » Ar gwella hent a zo da zastum gwir vadou,
 » Da veza brudet kaer zo poania, labourat ;
 » Hep ober drouk morse, atao ober ar mad. »
 — « Gwir eo, va zad, m'her goar ; anefe ma'z eo diez
 » Ha torgennek ann hent, — gwelloc'h e ve kompez. »
 — « Hentchou all zo e-leiz, hentchou treuz, riboulou ;
 » Mar fell d'id mont dre z-ho e weli kalz roudou
 » A zo eat enn da-raok. — Mar kerez, fistoulik,
 » Hep spega tamm enn drez e vezi pinvidik. »
 — « Hag ar vouillen, va zad, a zo ous-penn ann drez !
 » N'em' ounn e chal gant poan, nag ive gant silabez. »
 — « Neuze, gwella rafez eo beza diod, diskiant ;
 » Dre 'nn hent-se, kalz a dud ho deuz brud hag
 [arc'hant. »

EREST J. B. LEFOURNIER BENA, MOULIER.